

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»**

Харків – 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»**

для студентів 3 курсу денної форми навчання

**першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»**

Харків – 2020

Завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Цивільний процес» для студентів 3 курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: К. В. Гусаров, В. В. Комаров, Г. М. Ахмач та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020.

У к л а д а ч і : К. В. Гусаров,
В. В. Комаров,
Г. М. Ахмач,
В. В. Баранкова,
К. А. Гузе,
М. В. Жушман,
А. Ю. Каламайко,
О. В. Колісник,
С. О. Кравцов,
В. Ю. Мамницький,
О. І. Попов,
О. В. Рожнов,
Н. Ю. Сакара,
Г. О. Світлична,
Д. М. Сібільов,
Я. С. Тубольцева,
І. В. Удальцова,
Т. А. Цувіна,
І. М. Череватенко,
М. В. Шпак,
О. В. Шутенко

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Т е м а 1. Доступність правосуддя і предмет цивільного процесуального права

Питання для обговорення

1. Форми захисту цивільних прав, свобод і законних інтересів.
2. Судова влада і правосуддя у цивільних справах.
3. Поняття «цивільний процес», його структура.
4. Цивільне судочинство, інші форми судочинства.
5. Цивільне процесуальне право як галузь права.
6. Джерела цивільного процесуального права.
7. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, її застосування в цивільному судочинстві.
8. Доступність правосуддя як міжнародний стандарт.
9. Право на справедливий судовий розгляд та його складові.
10. Роль Ради Європи в гармонізації цивільного процесуального законодавства та практика його застосування.
11. Предмет і система науки цивільного процесуального права.

Список літератури за темою

Комаров В. В. Вчення про предмет цивільного процесуального права. *Право України*. 2017. № 5. С. 154–173.

Комаров В. В. Предмет цивільного процесуального права: текст лекцій. Харків: Юрид. акад. 1992.

Комаров В. В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України. Харків. Право, 2012.

Комаров В. В. Цивільне процесуальне право: проблеми методології науки, диференціації та уніфікації судових процедур. *Правова система України: історія, стан, перспективи*: у 5

т. Т. 3: Цивільно-правові науки. Приватне право / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Харків: Право, 2008.

Комаров В. В., Сакара Н. Ю. Право на справедливий судовий розгляд у цивільному судочинстві: навч. посіб. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2007.

Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків. Право, 2011.

Позовне провадження: монографія / В. В. Комаров, Д. Д. Луспеник, П. І. Радченко та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011.

Проблеми науки гражданского процессуального права / В. В. Комаров, В. А. Бигун, В. В. Баранкова; под ред. проф. В. В. Комарова. Харьков: Право, 2002.

Сакара Н. Ю. Проблема доступності правосуддя у цивільних справах: монографія. Харків: Право, 2010.

Ткачук О. С. Проблеми реалізації судової влади у цивільному судочинстві: монографія. Харків: Право, 2016.

Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / В. В. Комаров, К. В. Гусаров, Н. Ю. Сакара та ін.; за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2016.

Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві: монографія. Харків: Слово, 2015.

Цивільний процес: навч. посіб. / К. В. Гусаров [та ін.]. Харків: Право, 2020. 390 с.

Т е м а 2. Принципи цивільного процесуального права

Питання для обговорення

1. Поняття «принципи цивільного процесуального права».
2. Система принципів цивільного процесуального права.
3. Загальновизнані норми та принципи міжнародного права та судове правозастосування.
4. Характеристика окремих принципів цивільного процесу.

1. Під час судового засідання, на якому розглядалася справа окремого провадження про усиновлення, суддя помітив, що представник відповідача здійснює телефоном аудіозапис усього ходу судового засідання, а один із присутніх у залі робить фотозйомку. Суддя виніс окрему ухвалу щодо представника відповідача за зловживання процесуальними правами, якою заборонив здійснення звукозапису, а на громадянина, який знімав фотоапаратом, було накладено штраф за неповагу до суду. Після цього до зали судового засідання увійшов репортер телеканалу СТС із оператором, що тримав відеокамеру, і почав знімати судові засідання. На запитання судді про підстави здійснення відеозйомки репортер відповів, що має завдання від редакції на підготовку телерепортажу про розгляд судом справ про усиновлення. Суддя заборонив проведення відеозйомки та видалив із зали судового засідання журналістів.

Чи правомірні дії суду? Порушення яких принципів цивільного судочинства мали місце?

2. Коваленко звернувся з позовом про поновлення на роботі, вважаючи своє звільнення у зв'язку із скороченням штату незаконним. На підтвердження позовних вимог позивач надав до суду характеристику, а інші докази просив витребувати у відповідача. Суддя надіслав позивачеві лист, у якому зазначив, що обов'язок подання доказів покладається на позивача, а суд не має права збирати докази, тому в разі ненадання доказів позивачем суд не буде розглядати справу.

Чи правомірні дії суду? Які принципи цивільного судочинства порушено?

3. Суддя Николенко П.М. розглядав справу за позовом Притули Г.П. до Казакова Р.Г. щодо стягнення суми боргу. Під час судового провадження до матеріалів справи без проголошення були додані витребувані за ініціативою суду боргові розписки. Суддя для ознайомлення з їх змістом оголосив перерву. Після закінчення перерви суддя заслухав пояснення позивача, який зазначив, що відповідач позов визнає, і саме тому не з'явився у судові засідання після перерви. Суддя невідкладно

ухвалив рішення про задоволення позовних вимог у зв'язку із визнанням позову відповідачем.

Чи правомірні дії суду? Порушення яких принципів цивільного судочинства мали місце?

4. Ряснова І.П. звернулася до суду із позовом до Ряснова Р.Д. про розірвання шлюбу, поділ спільного нерухомого майна подружжя (квартира, будинок) та стягнення аліментів на неповнолітнього сина. У судовому засіданні відповідач зазначив, що на спільне майно подружжя не претендує, виділу частки такого майна не вимагає, а бажає віддати свою частку майна в рахунок сплати майбутніх аліментів. Позивачка погодилася із пропозицією відповідача. Суд вніс заяву сторін до протоколу судового засідання і закрив провадження у справі у зв'язку із укладенням мирової угоди. За умовами мирової угоди відповідач передавав у власність позивачці свою частку у спільному майні подружжя і був звільнений від сплати аліментів.

Чи правомірні дії суду? Чи порушено при цьому принципи цивільного судочинства?

5. Панкратова П.Р. подала до суду написану власноруч російською мовою позовну заяву про розірвання шлюбу з тих підстав, що її чоловік зловживає спиртними напоями. У позовній заяві містилося клопотання про розгляд справи російською мовою через те, що позивачка є громадянкою Молдови і не знає української. Суд залишив позовну заяву без руху, надавши строк для усунення недоліків позовної заяви, а саме для подачі її у друкованому вигляді та українською мовою. Позивачка подала апеляційну скаргу на зазначену ухвалу, мотивуючи її тим, що суд першої інстанції незаконно обмежив її право на доступ до суду, передбачене у п. 1 ст. 6 ЄКПЛ, адже суд та всі учасники справи володіють російською, а вимога про написання позовної заяви українською не передбачена чинним законодавством. Крім того, позивачка зазначала, що не має комп'ютера для того, щоб надрукувати позовну заяву, а звернутися до адвоката не може, адже перебуває у скрутному матеріальному становищі.

Як повинен діяти суд апеляційної інстанції? Оцініть за-

значену ситуацію в контексті принципу верховенства права і права на доступ до суду відповідно до положень п. 1 ст. 6 ЄКПЛ та практики ЄСПЛ.

Тема 3. Склад суду, апарат суду, відводи

Питання для обговорення

1. Суд як орган судової влади у цивільному процесі.
2. Склад суду.
3. Помічник судді, консультант суду.
4. Секретар судового засідання. Судовий розпорядник.
5. Відвід судді та окремих працівників апарату суду.

6. Деснянським районним судом м. Києва розглядається позовна заява про визнання порядку користування житловим будинком та земельною ділянкою. Перед початком слухання справи відповідач заявив письмове клопотання про відвід головуючого по справі, вважаючи, що суддя Фомін В.М. прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи.

Суд, вислухавши думку учасників справи та дослідивши матеріали справи, дійшов висновку, що заява не підлягає задоволенню з нижченаведених підстав.

Згідно з ЦПК України ч. 1 ст. 36 суддя не може брати участі в розгляді справи і підлягає відводу, якщо:

- він є членом сім'ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб) сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу;

- він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання або надавав стороні чи іншим учасникам справи правничу до-

помогу в цій чи іншій справі;

- було порушено порядок визначення судді для розгляду справи;

- є інші обставини, що викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судді.

Цей перелік підстав є вичерпним. Відповідачем не надано суду обґрунтованих підстав, передбачених ст. 36 ЦПК України, згідно з якими суддя Фомін В.М. не може брати участі в розгляді даної справи.

Керуючись ст. 36, 40 ЦПК України, суд відмовив у задоволенні клопотання відповідача про відвід судді Фоміна В.М. та продовжив розгляд справи.

Чи правильно вчинив суд першої інстанції?

7. При розгляді справи Апеляційним судом Закарпатської обл. головуючий колегії суддя Фазикош Г.В. подала заяву про самовідвід у справі за позовом Ужгородського міжрайонного прокурора в інтересах держави в особі Ужгородської районної виконавчої дирекції Закарпатського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності до ТОВ «Альтер компанії» про відшкодування в порядку регресу завданої шкоди. Заява про самовідвід мотивована тим, що заступником директора виконавчої дирекції Закарпатського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є її мати.

Хто має вирішувати питання про задоволення чи відмову в задоволенні заяви про самовідвід вказаної судді? Чи підлягає задоволенню заява про самовідвід судді Фазикош Г.В.? Які існують підстави для відводу суддів.

8. При розгляді цивільної справи Київським районним судом м. Харків до початку з'ясування обставин справи та перевірки їх доказами представник відповідача заявив відвід головуючому в судовому засіданні відповідно до ст. 36 та ст. 39 ЦПК України. Заяву про відвід обґрунтовано тим, що відповідач видав головуючому судді довіреність на право користування власним автомобілем, що викликає сумніви в

об'єктивності та неупередженості судді. Копію довіреності надано суду.

Чи підлягає задоволенню заява про відвід судді? Чи вичерпний перелік підстав для відводу міститься у ст. 36 ЦПК України?

Т е м а 4. Цивільна юрисдикція

Питання для обговорення

1. Поняття «цивільна юрисдикція», її види.
2. Конституційна реформа, її вплив на інститут судової юрисдикції.
3. Інститут судової юрисдикції та право на справедливий судовий розгляд (п. 1 ст. 6 ЄКПЛ).
4. Предметна і суб'єктна юрисдикція, її критерії.
5. Юрисдикція суду щодо справ позовного та спрощеного позовного провадження.
6. Юрисдикція суду щодо справ наказного провадження.
7. Юрисдикція суду щодо справ окремого провадження.
8. Наслідки недотримання правил предметної та суб'єктної юрисдикції.
9. Інстанційна юрисдикція. Наслідки недотримання правил інстанційної юрисдикції.
10. Територіальна юрисдикція (підсудність) та її види.
11. Наслідки недотримання правил територіальної юрисдикції (підсудності).
12. Підстави та порядок передачі справи з одного суду до іншого.

9. ФОП Миронов А.К. та ФОП Гузєєв О.О. звернулися 13 грудня 2017 р. до Шевченківського районного суду м. Харкова з позовом до ФОП Малишева Г.А., Державної служби інтелектуальної власності України про визнання недійсним свідоцтва України № 183126 на торговельну марку (знак для товарів і послуг) «Турум-Бурум» у класі 42 МКТП-10 повністю; визнати право на ділову репутацію, напрацьовану з викорис-

танням позначення Студія «Турум-бурум» за ФОП Миронов А.К., ФОП Гузеєв О.О. та ФОП Малишев Г.А. в рівних частинах; визнати право на комерційний досвід, напрацьований з використанням позначення Студія «Турум-бурум», за ФОП Миронов А.К., ФОП Гузеєв О.О. та ФОП Малишев Г.А.; визнати право на використання позначення Студія «Турум-бурум» за ФОП Миронов А.К., ФОП Гузеєв О.О. та ФОП Малишев Г.А. в рівних частинах.

Суддя Шевченківського районного суду м. Харкова 17 грудня 2017 р. відмовив у відкритті провадження у справі, посилаючись на те, що відповідно до ч. 1 ст. 19 ЦПК (в редакції, що діє з 15 грудня 2017 р.) суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства. Спір, про який йде мова в позовній заяві, виник між ФОП, тобто суб'єктами господарювання, та пов'язаний із здійсненням господарської діяльності, тому має розглядатися в господарському суді в порядку господарського судочинства.

Чи правомірні дії судді Шевченківського районного суду м. Харкова? Які помилки були допущені позивачами при зверненні до суду із зазначеною позовною заявою?

10. У березні 2018 р. Іванов К.В. звернувся до Хортицького районного суду м. Запоріжжя з позовом до відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань у м. Запоріжжя про відшкодування моральної шкоди в розмірі 100000 грн. Свої позовні вимоги позивач обґрунтував тим, що він знаходився у трудових відносинах з ВАТ Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь». 15 березня 2018 р. при виконанні трудових обов'язків з ним стався нещасний випадок, у результаті якого він втратив 70 % професійної працездатності та йому безстроково встановлено другу групу інвалідності. Унаслідок ушкодження здоров'я під час виконання трудових обов'язків він зазнав моральної шкоди, яку й просив стягнути з відповідача. Ухвалою Хортицького районного суду м. Запоріжжя від

16 березня 2018 р., залишеною без змін постановою апеляційного суду Запорізької області від 30 квітня 2018 р., провадження у справі Іванова К.В. було закрито у зв'язку з тим, що справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства. Оскільки стороною спору є суб'єкт владних повноважень – відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань у м. Запоріжжя даний спір має бути розглянутий у порядку адміністративного судочинства.

Іванов К.В., вважаючи ухвалу Хортицького районного суду м. Запоріжжя від 16 березня 2018 р. та постанову апеляційного суду Запорізької області від 30 квітня 2018 р. незаконними, звернувся з касаційною скаргою до Верховного Суду.

Яким чином має діяти Верховний Суд? Який суд уповноважений розглядати позовну заяву Іванова К.В.?

11. У січні 2018 р. Коршунов І.М. звернувся до Первомайського міськрайонного суду Харківської області з позовом до Маршалова М.М. про усунення перешкод в користуванні земельною ділянкою, зобов'язання знести самовільно встановлений паркан та відшкодування моральної шкоди в розмірі 150000 грн. Ухвалою судді Первомайського міськрайонного суду Харківської області від 18 січня 2018 р. у відкритті провадження по справі було відмовлено на тій підставі, що позовні вимоги не можуть бути предметом розгляду в порядку цивільного судочинства, оскільки ч. 3 ст. 158 ЗК України передбачає, що органи місцевого самоврядування вирішують земельні спори у межах населених пунктів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, додержання громадянами правил добросусідства, а також щодо розмежування меж районів у містах.

Не погодившись з ухвалою Первомайського міськрайонного суду Харківської області від 18 січня 2018 р., Коршунов І.М. подав апеляційну скаргу, в якій просив скасувати вищезазначену ухвалу, оскільки суддя Первомайського міськрайонного суду Харківської області не повинен був відмовляти у відкритті провадження у справі лише з тієї підстави, що вимоги

даного позову можуть бути розглянуті в передбаченому законом позасудовому порядку. Крім того, він просив направити справу до розгляду до Лозівського міськрайонного суду Харківської області, оскільки, на його думку, всім суддям Первомайського міськрайонного суду Харківської області з різних підстав має бути заявлений відвід.

Яке судове рішення має прийняти Апеляційний суд Харківської області?

12. У листопаді 2017 р. Олексієнко П.Г. звернувся до Шевченківського районного суду м. Дніпро з позовною заявою до КП «Дніпровські міські теплові мережі», Дніпровської міської ради про: визнання діяльності КП «Дніпровські міські теплові мережі» та його філії у Новокодацькому районі м. Дніпро такою, що суперечить законодавству України, а їхніх установчих документів недійсними; визнання недійсним та скасування рішення Дніпровської міської ради від 19 серпня 2002 р. про реєстрацію КП «Дніпровські міські теплові мережі». Суддя Шевченківського районного суду 6 грудня 2017 р. відмовив у відкритті провадження у справі, посилаючись на те, що оскільки одним з співвідповідачів у справі є орган місцевого самоврядування, то в силу вимог ст. 18 КАС України (в редакції до 15 грудня 2017 р.) спір підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Не погодившись із вищезазначеною ухвалою, Олексієнко П.Г. подав апеляційну скаргу, посилаючись на ст. 15 ЦПК (у редакції до 15 грудня 2017 р.), відповідно до якої суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають, зокрема, із цивільних відносин, в тому числі щодо захисту прав споживачів, виходячи з того, що основним відповідачем за його позовом виступає КП «Дніпровські міські теплові мережі», яке не можна вважати суб'єктом владних повноважень.

Оцініть правомірність дій суду першої інстанції. Яке судове рішення має прийняти Апеляційний суд Дніпропетровської області?

13. ТОВ Телерадіокомпанія «Міст ТБ» 9 червня 2018 р. звернулося до Київського апеляційного господарського суду із заявою про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 14 березня 2018 р. у справі № 278u/2017 за позовом Space Communication Ltd до ТОВ Телерадіокомпанія «Міст ТБ» про стягнення коштів.

Київський апеляційний господарський суд 11 червня 2018 р. відмовив у відкритті провадження за заявою ТОВ Телерадіокомпанія «Міст ТБ» і вказав, що така заява підлягає розгляду Апеляційним судом міста Києва.

Проаналізуйте процесуальні дії суду. За якими критеріями розмежується юрисдикція загальних і господарських судів?

14. Ковальчук Р.Б. 6 квітня 2018 р. звернувся до Київського районного суду м. Харкова з позовною заявою до ПАТ КБ «Кредо Банк», який перебуває в державній власності, про усунення перешкод у користуванні банківським рахунком, видачу банківської картки, відшкодування моральної шкоди. Позивач пояснив свої вимоги тим, що строк дії банківської картки закінчився у грудні 2017 р. Звернувшись 23 грудня 2017 р. до відділення ПАТ КБ «Кредо Банк» з проханням замінити банківську картку, що втратила чинність, на нову, Ковальчук Р.Б. отримав усну відмову від працівників банку щодо видачі нової картки. Він також був позбавлений можливості розпоряджатися коштами на своєму рахунку через мережу Інтернет, тому що доступ до рахунку було заблоковано. Ковальчук Р.Б. ще декілька разів звертався з аналогічною вимогою до ПАТ КБ «Кредо Банк», але знову отримував відмову у зв'язку з тим, що він, як йому пояснили, є публічною особою.

Відповідно до відкритого реєстру національних публічних діячів Ковальчук Р.Б. має статус члена сім'ї публічної особи, оскільки його дружина є депутатом Харківської міської ради.

За правилами якого судочинства має розглядатися подана позовна заява? Обґрунтуйте відповідь. Визначте критерії розмежування цивільної, господарської та адміністративної

юрисдикції.

15. У грудні 2017 р. Смолянський М.Є. звернувся до Жовтневого районного суду м. Запоріжжя з позовною заявою до приватного нотаріуса Запорізького нотаріального округу Іванової М.П. про визнання неправомірним та скасування рішення від 1 грудня 2017 р. № 24070099 про державну реєстрацію за ТОВ «Гарант» права власності на квартиру за адресою: м. Запоріжжя, вул. Курортна, 63, кв. 12. Позовні вимоги були обґрунтовані тим, що 22 березня 2007 р. між позивачем та АКІБ «Укрсиббанк» було укладено договір про надання споживчого кредиту. Пунктом 1.1 зазначеного договору передбачено, що АКІБ «Укрсиббанк» зобов'язується надати позичальнику, а позичальник зобов'язується прийняти, належним чином використовувати і повернути АКІБ «Укрсиббанк» кредит в іноземній валюті у сумі 60 тис. доларів США та сплатити проценти, комісії в порядку і на умовах, визначених договором, що за курсом Національного банку України на день укладення договору становило 303 тис. грн. На забезпечення виконання в повному обсязі всіх грошових зобов'язань позичальника за договором позичальник передав у заставу, а АКІБ «Укрсиббанк» прийняв вищезазначене нерухоме майно. Між АКІБ «Укрсиббанк» та Смолянським М.Є. 22 березня 2007 р. було укладено іпотечний договір № 1017, відповідно до умов якого позивач передав в іпотеку квартиру за адресою: м. Запоріжжя, вул. Курортна, 63, кв. 12. Між АКІБ «Укрсиббанк» та ТОВ «Гарант» 12 грудня 2011 р. було укладено договір відступлення права вимоги за договорами іпотеки, за якими АКІБ відступив свої вимоги заборгованості, зокрема до заставодержателя Смолянського М.Є. Таким чином, кредитором позивача та іпотекодержателем квартири за іпотечним договором від 22 березня 2007 р. № 1017 р. стало ТОВ «Гарант». У листопаді ТОВ «Гарант» у зв'язку з непогашенням кредитних зобов'язань Смолянським М.Є. звернулося до приватного нотаріуса Запорізького нотаріального округу Іванової М.П. з вимогою про проведення державної реєстрації речових прав на квартиру, що знаходиться за адресою: м. Запоріжжя, вул. Курортна, 63, кв. 12, що й було зроблено 23 листопада 2017 р. Однак, як

зазначає позивач, законодавством не передбачено можливості проведення державної реєстрації речових прав на об'єкт нерухомого майна нотаріусом без вчинення ним нотаріальної дії, пов'язаної із переходом таких прав, при цьому відповідачем нотаріальна дія щодо вищезгаданої квартири – предмета іпотеки не вчинялась.

Яке судове рішення має прийняти суддя Жовтневого районного суду м. Запоріжжя? Чи підлягає ця вимога розгляду в порядку цивільного судочинства?

16. У липні 2018 р. ТОВ «Яріс» звернулося до Першотравневого районного суду м. Чернівці з позовною заявою до відділу ПВР ДВС, ДП «Сетакм», Крошова П.З. про визнання недійсними електронних торгів, протоколу проведення електронних торгів та акта про реалізацію з електронних торгів нерухомого майна. Позовну заяву мотивовано тим, що рішенням Господарського суду Волинської області від 25 червня 2015 р., зміненим постановою Вищого господарського суду України від 18 грудня 2015 р., звернуто стягнення на предмет іпотеки відповідно до договору іпотеки від 16 липня 2009 р., що знаходиться у м. Чернівці за адресою: вул. Золочівська, 25 та належить на праві власності ТОВ «Золочів», шляхом продажу з прилюдних торгів у межах процедури виконавчого провадження, передбаченої Законом України «Про виконавче провадження», з установленням початкової ціни предмета іпотеки 18 090 200 грн. На виконання вказаних судових рішень 27 січня 2016 р. Господарський суд Волинської області видав судовий наказ, на підставі якого постановою головного державного виконавця Відділу ПВР ДДВС від 14 квітня 2016 р. відкрито виконавче провадження. Листом від 17 червня 2018 р. № 20127/01-06 ДП «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України повідомило відділ ПВР ДВС, ТОВ «Поларіс», Публічне акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль», Виробничу торговельну кондитерську фірму «Буковинка» про реалізацію предмета іпотеки шляхом проведення електронних торгів: реєстраційний номер лота 93342, відомості про предмет іпотеки, день та час проведення електронних торгів – 23 березня 2018 р. о 9 год, початко-

ва ціна продажу майна – 18 090 200 грн. Протоколом проведення електронних торгів № 113572 встановлено, що торги 23 березня 2018 р. не відбулися у зв'язку з відсутністю допущених учасників торгів. Актом уцінки майна від 4 квітня 2018 р., складеним державним виконавцем, зменшено ціну майна на 25 % та встановлено нову ціну – 13 567 650 грн. 11 липня 2018 р. проведено повторні електронні торги з реалізації спірного нерухомого майна за стартовою ціною 13 567 650 грн, переможцем яких визначено Крошова П.З. Старший державний виконавець Відділу ПВР ДДВС 23 липня 2018 р. склав акт № 42934008/17 про реалізацію предмета іпотеки. Звертаючись до суду, позивач посилався на те, що під час проведення електронних торгів було порушено порядок встановлення початкової ціни продажу нерухомого майна з прилюдних торгів, оскільки від дати проведення оцінки майна до проведення торгів минуло більше двох років, що є порушенням пункту 1 розділу II Тимчасового порядку реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 16 квітня 2014 р. № 656/5. Крім того, позивач зазначав, що було порушено порядок повідомлення про проведення електронних торгів, адже про час, місце проведення торгів та ціну майна його не було повідомлено. Ураховуючи викладене, позивач просив задовольнити позов.

Ухвалою Першотравневого районного суду м. Чернівців від 5 серпня 2018 р., залишеною без змін ухвалою Апеляційного суду Чернівецької області від 3 вересня 2018 р., провадження в зазначеній справі закрито, оскільки даний спір не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства. У зв'язку з тим, що Крошов П.З. зареєстрований як фізична особа – підприємець і придбав нежитлові приміщення саме для здійснення підприємницької діяльності, справа підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Не погодившись з вищезазначеними судовими рішеннями, ТОВ «Яріс» подало до Верховного Суду касаційну скаргу на ухвалу Першотравневого районного суду м. Чернівців від 5 серпня 2018 р. та ухвалу Апеляційного суду Чернівецької області від 3 вересня 2018 р., у якій, посилаючись на неправильне

застосування судами норм процесуального права, просило скасувати зазначені судові рішення та передати справу до суду першої інстанції для продовження розгляду.

Яке судове рішення має прийняти Верховний Суд? У яких випадках справи за участю фізичних осіб – підприємців можуть розглядатися судами загальної юрисдикції?

17. Смирнов К.В. пред'явив позов до Кобеляцького районного суду Полтавської області, третя особа на стороні відповідача Петрушов О.О. – суддя Кобеляцького районного суду Полтавської області, Державне казначейство України про визнання порушення права на розгляд скарги в розумні строки та відшкодування моральної шкоди. Ухвалою Кобеляцького районного суду, залишеною без змін постановою апеляційного суду Полтавської області, у відкритті провадження було відмовлено.

Не погодившись з ухваленими судовими рішеннями, Смирнов К.В. звернувся до Верховного Суду.

Яке рішення має прийняти Верховний Суд? Обґрунтуйте свою позицію з урахуванням позиції Європейського суду з прав людини.

18. У січні 2018 р. Ярко А.С. звернулася до Київського районного суду м. Харкова з позовною заявою до Гречина А.П. про стягнення заборгованості за договором позики. Свої позовні вимоги вона обґрунтувала тим, що 20 червня 2017 р. між нею та її сусідом, який проживає за адресою: м. Харків, вул. Барабашова, 46, кв. 123, було укладено договір позики в розмірі 100000 грн, яку останній зобов'язаний був повернути до 1 грудня 2017 р. У строк, встановлений у договорі, грошові кошти не були повернуті, у зв'язку з чим позивачка звернулася з відповідним позовом до суду. До позовної заяви було надано розписку, в якій місце проживання Гречина А.П. було зазначено за адресою: м. Харків, вул. Барабашова, 46, кв. 123, що підтверджувалося договором оренди житлового приміщення, укладеного між Гречиним А.П. та Зайцевою Н.М.

Суддею при вирішенні питання про відкриття прова-

дження у справі було з'ясовано, що Гречин А.П. зареєстрований за адресою: м. Харків, вул. Авіаційна 1, кв. 47 (Шевченківський район м. Харкова), у зв'язку з чим позовна заява була повернута позивачеві.

Оцініть законність ухвали судді Київського районного суду м. Харкова. Яким чином Ярмо А.С. має діяти, щоб захистити свої права?

19. У березні 2018 р. Сурков Б.М. звернувся до Кіровського районного суду м. Дніпро з позовом до Дніпровської міської ради, Виконавчого комітету Дніпровської міської ради, суддів Кіровського районного суду м. Дніпро Підберезного Г. А., Овчаренко Н. Г., Єдаменка С. В., Католикяна М. О., треті особи: Президент України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Управління Держкомзему у м. Дніпро, про визнання незаконним і скасування рішення, скасування земельної справи та усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою. Ухвалою від 11 березня 2018 р. суддею Кіровського районного суду м. Дніпро Маймурую Ф. Ф. було відкрито провадження у справі й призначено проведення підготовчого засідання на 28 березня 2018 р. Разом з тим позивачем 20 березня 2018 р. було заявлено відвід судді Маймури Ф.Ф., у зв'язку з чим розпорядженням голови Кіровського районного суду м. Дніпро від 24 квітня 2018 р. на підставі частини четвертої статті 31 ЦПК України зазначену цивільну справу передано Красногвардійському районному суду м. Дніпро для розгляду.

Про який вид підсудності йде мова в даній справі? Наскільки правомірною є поведінка судових органів?

20. Колодяжна М.І. 29 березня 2018 р. звернулася до суду з позовом до ПАТ КБ «ПриватБанк» про захист прав споживачів та визнання недійсним окремих умов кредитного договору. Ухвалою Красногвардійського районного суду м. Дніпро від 30 березня 2018 р. зазначену справу було передано для розгляду за підсудністю до Жовтневого районного суду м. Дніпро з підстав, передбачених п. п. 1 ч. 1 ст. 31 ЦПК, за місцезнаходженням відповідача юридичної особи ПАТ КБ «Приват-

Банк», який розташований у Жовтневому районі м. Дніпро. Позивач, не погодившись із зазначеним судовим рішенням, подав апеляційну скаргу, в якій просив скасувати ухвалу Красногвардійського районного суду м. Дніпро від 30 березня 2018 р. та направити справу до вищезазначеного суду для продовження розгляду, оскільки він зареєстрований у встановленому законом порядку у Красногвардійському районі м. Дніпро.

Яке судове рішення має прийняти апеляційний суд Дніпропетровської області? У яких випадках не можна застосовувати правила альтернативної підсудності?

21. У березні 2018 р. Якимець О.С. звернувся до Пологівського районного суду Запорізької області з позовом до Штрульц Б. про розірвання шлюбу. Ухвалою Пологівського районного суду Запорізької області від 13 березня 2018 р. позовну заяву Якимця О.С. повернуто позивачу для виконання вимог ст. 29 ЦПК України в частині визначення підсудності даної справи суддею Верховного Суду.

У червні 2018 р. до Верховного Суду надійшла заява Якимця О.С. про визначення підсудності, в якій зазначено, що він перебуває в зареєстрованому шлюбі з громадянкою Федеративної Республіки Німеччина Штрульц Б. При цьому зазначалося, що ухвалою Пологівського районного суду Запорізької області від 13 березня 2018 р. було встановлено, що Штрульц Б. не має місця проживання в Україні і проживає за адресою: Німеччина, м. Мюнхен, Hans-Sachs-Str.4.

Як має діяти Верховний Суд? Оцініть правомірність дій суду першої інстанції?

22. Альошин П.Т. 15 лютого 2018 р. звернувся до Ірпінського міського суду Київської області з позовом до Сергеевої В.О. про визначення додаткового строку для прийняття спадщини. Свої позовні вимоги він обґрунтовував тим, що 31 березня 2017 р. помер його батько Альошин Т.С., який постійно проживав за адресою: м. Ірпінь, вул. Соборна, буд. 107, кв. 5. Після його смерті відкрилася спадщина – ¼ вказаної квартири. Альошин П.Т. є єдиним спадкоємцем свого батька. Про його

смерть він дізнався лише 31 січня 2018 р., повернувшись з довготривалого відрядження з закордону. Він звернувся 8 лютого 2018 р. до Ірпінської міської державної нотаріальної контори із заявою про прийняття спадщини, проте йому було відмовлено у видачі свідоцтва про прийняття спадщини у зв'язку з пропуском шестимісячного строку для її прийняття. Також він дізнався про те, що після смерті батька спадщину прийняла його сестра – Сергеева В.О.

Суддя Ірпінського міського суду Київської області своєю ухвалою від 20 лютого 2018 р. повернув позовну заяву позивачеві, мотивуючи це тим, що останню подано з порушенням вимог ст. 27 ЦПК, оскільки відповідач Сергеева В.О. зареєстрована в Деснянському районі м. Києва.

Оцініть правомірність дій судді Ірпінського міського суду Київської області. Як має визначатися підсудність даної справи? Як має діяти Альошин П.Т. у даному випадку?

23. Департамент економіки та комунального майна Харківської міської ради 25 жовтня 2017 р. звернувся до Київського районного суду м. Харкова з позовом до Глашина Р.Г. про визнання укладеним договору про пайову участь у розвитку інфраструктури м. Харкова, посилаючись на те, що Глашин Р.Г. є замовником закінченого будівництвом об'єкта – реконструйованої під магазин квартири за адресою: м. Харків, вул. Сумська, 10, кв. 2, однак ухиляється від виконання свого обов'язку щодо укладення договору про зазначену пайову участь. Ухвалою Київського районного суду міста Харкова від 10 листопада 2017 р. позовну заяву Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради повернуто позивачу для подання до належного суду. Ухвалою Апеляційного суду Харківської області від 22 лютого 2018 р. апеляційну скаргу Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради відхилено, ухвалу судді Київського районного суду м. Харкова від 10 листопада 2017 р. залишено без змін.

Департамент економіки та комунального майна Харківської міської ради 1 квітня 2018 р. подав касаційну скаргу, в якій, посилаючись на порушення судами попередніх інстанцій норм

процесуального права, просив скасувати ухвалу Київського районного суду м. Харкова від 10 листопада 2017 р. та ухвалу Апеляційного суду Харківської області від 22 лютого 2018 р., а справу направити до місцевого суду для вирішення питання про відкриття провадження. Касаційна скарга мотивована тим, що між Департаментом економіки та комунального майна Харківської міської ради і Глашеним Р.Г. мав бути укладений договір про пайову участь у розвитку інфраструктури м. Харкова, оскільки відповідач є замовником закінченого будівництвом об'єкта, а саме квартири за адресою: м. Харків, вул. Сумська, 10, кв. 2. Враховуючи, що вищевказане нерухоме майно розташоване на території Київського району м. Харкова, то, виходячи з положень ч. 1 ст. 30 ЦПК, цей спір підлягає розгляду Київським районним судом м. Харкова.

Яке судове рішення має прийняти Верховний Суд?

24. Григорян А.С. у липні 2018 р. звернувся до Васильківського міськрайонного суду Київської області з позовною заявою до Серцевої А.М. про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка і дружини без реєстрації шлюбу, визнання набутого майна спільною сумісною власністю, поділ майна та визнання права власності на майно. Ухвалою від 23 липня 2018 р. було відкрито провадження у справі, а ухвалою від 2 серпня 2018 р. головуєчим суддею Корнієнком С.В. заявлено самовідвід у вказаній цивільній справі. Згідно з протоколом повторного автоматизованого розподілу судової справи між суддями від 2 серпня 2018 р. головуєчим суддею у справі визначено Кравченко Л.М. Разом з тим ухвалою Васильківського міськрайонного суду Київської області від 5 серпня 2018 р. головуєчим суддею Кравченко Л.М. заявлено самовідвід у вказаній цивільній справі.

Розпорядженням виконуючого обов'язки голови Васильківського міськрайонного суду Київської області Кравченко Л.М. від 5 серпня 2018 р. цивільну справу за позовом Григорян А.С. направлено до Обухівського районного суду Київської області на підставі ч. 3 ст. 41 ЦПК України. Ухвалою Обухівського районного суду Київської області від 15 серпня 2018 р. при-

йнято до розгляду справу за позовом Григорян А.С. до Серцевої А.М. про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та дружини без реєстрації шлюбу, визнання набутого майна спільним сумісним майном, визнання права власності.

Не погодившись з такою ухвалою суду Обухівського районного суду Київської області від 15 серпня 2018 р., Григорян А.С. звернувся до суду з апеляційною скаргою, однак апеляційна скарга була йому повернута ухвалою Апеляційного суду Київської області від 7 вересня 2018 р. у зв'язку з тим, що така ухвала не може бути оскаржена в апеляційному порядку окремо від рішення суду.

Оцініть правомірність дій суду першої та апеляційної інстанцій.

Тема 5. Сторони в цивільному процесі

Питання для обговорення

1. Поняття «сторони у цивільному процесі».
2. Процесуальні права та обов'язки сторін.
3. Процесуальна співучасть.
4. Неналежний відповідач і порядок його заміни.
5. Процесуальне правонаступництво.

25. Долинський А. звернувся до Київського районного суду м. Харкова з позовом до Харківської дирекції страхової компанії «PZU». У позовній заяві ним зазначено, що у 2008 р. він уклав договір страхування транспортного засобу. Внаслідок ДТП його автомобіль був пошкоджений, але всупереч умовам договору страхова компанія відмовляється виплатити йому відшкодування вартості пошкодженого майна. Представник Харківської дирекції страхової компанії «PZU» в судовому засіданні зазначив, що за позовом повинна відповідати не регіональна дирекція, а головне управління страхової компанії, що знаходиться у м. Києві. Суд ці доводи відхилив, розглянув справу і постановив рішення на користь позивача.

Чи правомірні дії суду? Дайте визначення поняття «сторони у цивільному процесі».

26. До Держинського районного суду м. Харкова звернувся Гавриленко М., зазначаючи, що внаслідок падіння дерева на його авто в Московському районі м. Харкова йому завдано майнової шкоди. Як впливає із досудової переписки його адвоката з представниками Харківського міськвиконкому, за стан зелених насаджень у місті відповідає КП «Жилкомсервіс». Представник КП «Жилкомсервіс» у судовому засіданні заявив, що його організація не займається зеленими насадженнями, за них відповідає КП «Харківзеленбуд», про що були надані відповідні документи. Гавриленко М. заявив клопотання про заміну неналежного відповідача на належного, але суд притягнув КП «Харківзеленбуд» як співвідповідача у справі.

Чи правомірні дії суду? Дайте визначення поняття «неналежний відповідач» і укажіть, який порядок його заміни?

27. Вироком суду Міщенко П. був засуджений до позбавлення волі з конфіскацією майна. Вироком був задоволений позов м'ясокомбінату, на користь якого з Міщенка П. стягнуто 11700 грн. Дружина засудженого Міщенко А. звернулася до суду з позовом про виключення з опису і звільнення від арешту телевізора і комп'ютера, вказуючи, що ці речі належать їй на праві власності. У судовому засіданні з'ясувалося, що ці речі вже знаходяться на лоті електронних торгів «СЕТАМ».

Хто повинен відповідати за позовом? Що таке співучасть у цивільному процесі?

28. Гнатенко І. звернулася з позовом до Задорожнього М. про розірвання договору довічного утримання. У позовній заяві позивачка зазначала, що всупереч умовам договору відповідач не піклувався про неї належним чином, вона весь час з моменту укладання договору знаходилася у скрутному матеріальному становищі. Під час розгляду справи в суді Гнатенко І. померла. Її донька Байрачна В. подала до суду клопотання з проханням допустити її до участі у справі як правонаступника померлої матері. Суд клопотання задовольнив і допустив Байрачну В. до участі у справі як правонаступника Гнатенко І., після чого

ПОЗОВ ЗАДОВОЛЬНИВ.

Чи правомірні дії суду? Розкрийте зміст поняття «правонаступництво у цивільному процесі».

29. Доренко Р. придбав у магазині «Фокстрот» пральну машину «LG». Через деякий час виявилось, що ця пральна машина має дефекти, допущені виробником. Доренко Р. звернувся до продавця з проханням замінити її на модель такої самої марки, але якісну. Продавець Доренку Р. відмовив, після чого той звернувся до суду з вимогою про розірвання договору купівлі-продажу пральної машини і стягнення моральної шкоди. У суді представник відповідача запропонував укласти з Доренком Р. мирову угоду, за умовами якої «Фокстрот» замість бракованої пральної машини передасть йому іншу, більш високої цінової категорії, а Доренко Р. відмовиться від своїх вимог щодо відшкодування моральної шкоди. Доренко Р. погодився з цією пропозицією, і сторони уклали мирову угоду, яка була затверджена судом.

Що таке мирова угода в цивільному процесі? Які вимоги до змісту угоди?

30. «Укресімбанк» звернувся з позовом до Рудяк М. і Марченка Г., вимагаючи стягнення заборгованості за кредитним договором. У позовній заяві банк зазначив, що кредит був наданий Рудяк М. і заборгованість складає 225000 грн., а Марченко Г. виступав поручителем за цим кредитним договором. У судовому засіданні Марченко Г. заявив, що він не єдиний поручитель за кредитними зобов'язаннями Рудяк М., другим поручителем є Кривобок Т. Марченко заявив клопотання про залучення Кривобока Т. до участі у справі як співвідповідача. Суд відмовив у задоволенні клопотання.

Чи правомірні дії суду? Що таке обов'язкова та факультативна співучасть?

Т е м а 6. Треті особи в цивільному процесі

Питання для обговорення

1. Поняття «треті особи».
2. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.
3. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

31. Івченко В. звернувся з позовом до Дяченко С. про витребування своєї відеокамери «Samsung». Під час проведення судових дебатів до суду надійшла позовна заява від Радченка С., який просив допустити його до участі у справі як третю особу, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. Позов Радченка С. ґрунтувався на тих обставинах, що відеокамера «Samsung» належить саме йому, а не первісним сторонам у справі. Суддя допустив Радченка С. до участі у справі і після дослідження всіх обставин справи його позов задовольнив.

Чи правильні дії судді? Що таке предмет спору? Якими правами користуються треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору?

32. Водій ТОВ «Трансавто» Кучеренко Д. під час керування автобусом вчинив аварію, внаслідок чого було заподіяно шкоду Дмитренку С., який звернувся до суду з позовом до ТОВ «Трансавто», вимагаючи відшкодування вартості пошкоджених речей. Під час розгляду справи відповідач звернувся до суду з клопотанням про залучення до участі у справі Кучеренко С. як третьою особою, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору. Суд це клопотання задовольнив.

Чи правильні дії суду? Який процесуальний статус третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору?

33. Сидоренко С. після смерті батька одержав у спадщину житловий будинок. Згідно з умовами заповіту він повинен був надати одну з кімнат будинку в довічне користування Романенку М. На прохання Романенка М. надати кімнату в користування Сидоренко С. той відмовив, пояснивши це тим, що вказану кім-

нату зараз займає наймач Тимченко В., з яким укладений договір найму. Романенко М. звернувся до суду з позовом до Сидоренка С., вимагаючи передання йому в користування кімнати. Під час розгляду справи Сидоренко С. заявив клопотання про притягнення до участі у справі Тимченка В. як третьої особи, який не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.

Чи є підстави для задоволення такого клопотання? Якими правами користуються у процесі треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору?

34. Борисенко Г. звернувся з позовом до Гладія П. про витребування з чужого незаконного володіння автомобіля марки BMW, який у свій час був викрадений у нього і внаслідок здійснених органами поліції дій був знайдений у Гладія П. У відзиві на позовну заяву Гладій П. зазначив, що він є добросовісним покупцем, звернувся до суду з клопотанням про притягнення до участі у справі як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, Куценка К., у якого він придбав цей автомобіль. Суд притягнув Куценка К. до участі у справі, після чого останній заявив клопотання про притягнення до участі у справі Білого Д., у якого він купив цей автомобіль.

Чи підлягає задоволенню клопотання Гладія П.? Чи підлягає задоволенню клопотання Куценка К.?

35. Савченко П. звернувся з позовом до Холодного М. про витребування свого автомобіля марки Toyota Camry з чужого незаконного володіння. Автомобіль був викрадений у нього і через рік знайдений органами поліції у відповідача. Суд відкрив провадження у справі. У відзиві на позовну заяву відповідач заявив, що цей автомобіль він придбав у Бондаренка А., надавши відповідні документи. За день до першого засідання по справі до суду надійшла позовна заява від страхової компанії «Зевс-страхування», в якій компанія просить допустити її до участі у справі як третю особу, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. В обґрунтування своєї позиції страхова компанія заявила, що автомобіль Toyota Camry був застрахований Савченком П., тож після викрадення автомобіля страховою

компанією йому була виплачена його вартість, після чого згідно з умовами договору всі майнові права на цей транспортний засіб у разі його знайдення переходять до страхової компанії.

Які дії повинен вчинити суддя в цій справі?

Т е м а 7. Органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

Питання для обговорення

1. Підстави та форми участі в цивільному процесі прокурора, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та осіб, які вправі захищати інтереси інших осіб. Їх процесуальні права та обов'язки.

2. Порядок порушення цивільної справи на захист прав та охоронюваних законом інтересів інших осіб.

3. Участь органів державної влади, органів місцевого самоврядування в цивільному процесі для подання висновку у справі.

36. У липні 2018 р. А. звернувся до суду з позовом до міської ради про визнання незаконними та скасування її рішень у сфері земельних правовідносин, а також зобов'язання вчинити певні дії. На початку першого судового засідання, під час відкриття розгляду справи по суті, суд розглянув клопотання заступника керівника місцевої прокуратури, в якому останній просив допустити його до участі у справі (шляхом вступу у справу) з метою здійснення в особі міської ради представництва в суді інтересів держави. В обґрунтування свого клопотання заступник прокурора зазначив, що раціональне використання земельних ресурсів – одна з функцій держави, а недотримання вимог земельного законодавства – це порушення загальнодержавних інтересів, що є підставою для вступу у справу прокурора на стороні відповідача. Діючи в інтересах держави та територіальної громади і вступаючи у справу, прокурор має на меті забезпечити права на землю територіальної громади, а також раціональне викорис-

тання та охорону земель комунальної власності.

Представник відповідача підтримав можливість вступу заступника прокурора у справу, проте представник позивача висловив заперечення щодо цього, оскільки такі дії є недопустимими з огляду на практику Європейського суду з прав людини, який обстоює позицію про можливість участі прокурора у розгляді судами справ поза межами кримінальної сфери тільки у виключних випадках.

Крізь призму практики Європейського суду з прав людини визначте наявність підстав для входження прокурора в розгляд цієї цивільної справи.

37. Керівник Бориспільської місцевої прокуратури в особі Публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» звернувся до громадян Б. та В. з позовом про стягнення боргу за кредитним договором. У день розгляду справи в судове засідання з'явився прокурор Бориспільської місцевої прокуратури з фотокопією доручення, наданого йому керівником Бориспільської місцевої прокуратури, в якому останній дав завдання забезпечити участь прокуратури в цій справі з метою представництва в суді інтересів держави. Суд не допустив прокурора Бориспільської місцевої прокуратури до участі у справі, оскільки вбачав, що його повноваження як представника позивача не можуть бути підтверджені лише фотокопією доручення позивача, яким виступає керівник Бориспільської місцевої прокуратури. За таких обставин, посиляючись на п. 1 ч. 2 ст. 222 ЦПК України, суд своєю ухвалою відклав розгляд справи.

Дайте правову оцінку діям суду в контексті положень рішення Конституційного Суду України № 3-рп/99 від 8 квітня 1999 р. (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді). За яких підстав прокурор вправі здійснювати в суді представництво інтересів держави? Яким чином прокурор може підтвердити свої повноваження на участь у судовому засіданні, коли він діє на виконання конституційної функції представництва? Роз'ясніть, що слід розуміти під поняттям «прокурор» відповідно до Закону України «Про прокуратуру» (2014 р.).

38. Рішенням Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області позовні вимоги Боровика О.М. до Мологівської сільської ради про визнання договору купівлі-продажу дійсним і визнання права власності на самочинне будівництво задоволено. Не погодившись із зазначеним рішенням, керівник Білгород-Дністровської місцевої прокуратури Одеської області звернувся до апеляційного суду зі скаргою, в якій просив рішення суду першої інстанції скасувати і ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог. Ухвалою судді Апеляційного суду Одеської області апеляційну скаргу прокурору повернуто. Постановляючи відповідну ухвалу, суддя апеляційної інстанції виходив з того, що керівник прокуратури не брав участі в розгляді справи в суді першої інстанції та не є особою, про права і обов'язки якої суд вирішував питання, а тому відсутні підстави для прийняття апеляційної скарги до розгляду.

Чи правомірні дії суду апеляційної інстанції? Визначте форму участі прокурора в даній справі. Розкрийте особливості оскарження судових рішень до вищестоящої інстанції Генерального прокурора, його першого заступника та заступників, керівників регіональних та місцевих прокуратур, їх перших заступників та заступників, прокурорів місцевих прокуратур? Які процесуальні права та обов'язки має прокурор у цивільному процесі?

39. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) в інтересах неповнолітньої Кривоніс О. М. звернувся до місцевого суду Київського району м. Харкова з позовом до Харківської міської ради в особі Департаменту служб у справах дітей Харківської міської ради (далі – Департамент) про поновлення права власності та відшкодування шкоди, завданої неправомірним рішенням відповідача. Свої вимоги Уповноважений обґрунтовував тим, що всупереч інтересам неповнолітньої Департамент своїм рішенням надав згоду Кривоносу М.М., батьку і співвласнику житла неповнолітньої Кривоніс О.М., на продаж від імені доньки частини її власної квартири. Проте це рішення відповідач виніс без згоди піклувальниці неповнолітньої – її бабусі Зарудної О.О., а лише на підс-

таві заяви Кривоноса М.М. Оскільки останнім вищезазначена трикімнатна квартира була продана, а іншого житла на її ім'я Кривоніс О.М. не придбано, неповнолітня була позбавлена права власності на нерухоме майно, чим порушені вимоги ст. 41 Конституції України. На початку першого судового засідання, що провадилося за правилами спрощеного позовного провадження, до суду звернувся представник Уповноваженого (далі – представник) з клопотанням про допуск його до участі у справі замість Уповноваженого та пред'явив своє службове посвідчення. Суд відмовив у задоволенні заявленого клопотання, оскільки на підтвердження своїх повноважень представник не надав нотаріально посвідчену довіреність від імені піклувальниці неповнолітньої – Зарудної О.О. Після надання відповідної довіреності представник взяв участь у справі, під час розгляду якої між ним і відповідачем була укладена мирова угода. У зв'язку із цим суд постановив ухвалу про закриття провадження у справі.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте форми та підстави участі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також його процесуальні права та обов'язки в цивільному процесі.

40. Правозахисна організація споживачів «Об'єднання громадян «Захист»» (далі – об'єднання громадян «Захист») в інтересах Кожуха П.С. звернулася до суду з позовом до приватного торгово-промислового підприємства «Сінгл» (далі – підприємство «Сінгл») про розірвання договору купівлі-продажу автомобіля, стягнення збитків, неустойки та відшкодування моральної шкоди. Ухвалою суду першої інстанції у відкритті провадження у справі відмовлено, оскільки заява не підлягає розгляду в судах у порядку цивільного судочинства. Постановляючи таку ухвалу, суд першої інстанції виходив з того, що об'єднання громадян «Захист» та підприємство «Сінгл» є юридичними особами, а тому спір між ними підлягає розгляду в порядку господарського судочинства. Ухвалою суду апеляційної інстанції ухвалу місцевого суду скасовано, а справу скеровано для продовження її розгляду до суду першої інстанції. Під

час нового розгляду справи суд першої інстанції вищезазначену позовну заяву залишив без розгляду на підставі того, що об'єднання громадян «Захист» не має повноважень на ведення справи, адже воно не надало довіреності на підтвердження права представляти в суді інтереси позивача.

Дайте правову оцінку діям судів першої та апеляційної інстанцій.

41. Сергєєв А.К. звернувся з позовом до Чушкової Н.П. про усунення перешкод у вихованні та встановлення порядку спілкування з дитиною. Позивач просив зобов'язати відповідачку надавати можливість спілкуватися з сином і спільно проживати з ним у дні канікул з 29 грудня по 8 січня та з 1 червня по 25 серпня кожного року. У судовому засіданні позивач свої вимоги підтримав. Відповідачка в судове засідання не з'явилася, хоча про час та місце розгляду справи належним чином та своєчасно їй було повідомлено, про причини неявки суд не повідомила. Представниця органу опіки та піклування, яка брала участь у судовому засіданні, вважала за доцільне позов задовольнити та надала відповідний висновок. Беручи до уваги, що від відповідачки до суду не надійшли письмові заперечення проти позову, представниця органу опіки та піклування від її імені та в інтересах дитини сама визнала позов. Враховуючи, що визнання позову не суперечить закону, не порушує права, свободи чи інтереси інших осіб, суд ухвалив рішення про задоволення позову.

Чи правомірні дії суду? Визначте форму участі та повноваження представника органу опіки та піклування у даній справі.

42. Морозова Т.В. звернулася до суду з позовом до Морозова П.І. про стягнення аліментів на утримання повнолітньої дитини, яка продовжує навчання. Позивачка посилалася на те, що після розірвання шлюбу їх спільний з відповідачем син Морозов А.Н. проживає з нею та знаходиться на її утриманні. Він є студентом другого курсу університету денної форми навчання за контрактом, а відповідач ухиляється від надання матеріальної допо-

моги на утримання повнолітнього сина. У зв'язку з цим Морозова Т.В. просила стягнути з відповідача на її користь на утримання повнолітнього сина аліменти в розмірі 1/4 частини усіх видів його заробітку до закінчення навчання, але не більше ніж до досягнення ним 23-х років. Суд, виходячи з того, що Морозов А.П. є повнолітньою особою, а його мати Морозова Т.В. не надала документів, що посвідчують її повноваження як представника, відповідно до положень п. 1 ч. 4 ст. 185 ЦПК України постановив ухвалу про повернення позовної заяви, оскільки вона підписана особою, яка не має права її підписувати.

Дайте правову оцінку діям суду. Чи може Морозова Т.В. звернутися до суду з таким позовом? Якщо так, то визначте, які процесуальні права вона має і які обов'язки несе у цій справі.

Т е м а 8. Представництво в суді

Питання для обговорення

1. Поняття та види процесуального представництва.
2. Склад суб'єктів, які можуть здійснювати функцію представництва у цивільному судочинстві.
3. Особи, які не можуть бути представником у цивільному судочинстві.
4. Повноваження представників.
5. Посвідчення повноважень представників.
6. Обмеження повноважень представника.
7. Порядок призначення законного представника судом.
8. Порядок заміни законного представника судом.
9. Суб'єкти надання безоплатної правової допомоги.
10. Суб'єкти отримання безоплатної правової допомоги.
11. Порядок надання безоплатної правової допомоги у цивільному судочинстві.

Список літератури за темою

Цивільний процес: навч. посіб. / К. В. Гусаров [та ін.]. Харків: Право, 2020. 390 с.

Shpak M. V. Professional representation of a lawyer in civil procedure: questions of reformation. *Проблеми законності*. Харків, 2016. Вип. 133. С. 68–73

Шпак М. В. Перспективы нормативного регулирования деятельности адвоката как профессионального представителя в гражданском процессе Украины (на основе анализа отдельных законопроектов). *Leges si Viata: междунар. науч.-практ. прав. журн.* 2016. № 7/2 (295). С. 141–144.

Shpak M. V. Civil procedural representation in the Statutes of the Grand Duchy of Lithuania. *Актуальні питання сучасного розвитку юридичної науки: матеріали Всеукр. науч.-практ. конф. (м. Харків, 14 квітня 2016 р.)*. Нац. юрид. ун-т. ім. Ярослава Мудрого. Харків: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2016. С. 79–80.

Шпак М. В. Питання процесуального представництва в проектах нормативних актів з цивільного та господарського судочинства. *25 років господарській юрисдикції в Україні: досвід та перспективи: матеріали Всеукр. науч.-практ. конф. (м. Харків, 20 трав. 2016 р.)*. Харків: Право, 2016. С. 191–192.

Шпак М. В. Теоретичні засади професійного представництва адвоката у цивільному процесі. *Цивільний процес на зламі століть: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю заснування каф. цив. процесу (м. Харків, 20–21 жовт. 2016 р.)*. Харків: Право, 2016. С. 131–133.

Шпак М. В. Принцип професіоналізму як засада надання кваліфікованої правової допомоги адвокатом у цивільному процесі. *Вісник Національної академії правових наук України*. Харків, 2017. Вип. № 1 (88). С. 211–219.

Шпак М. В. Проблемні питання оновлення законодавства України в аспекті професійного представництва адвоката у цивільному процесі. *Проблеми законності*. Харків, 2017. Вип. 136. С. 82–88.

Шпак М. В. Міжнародно-правові стандарти професійної діяльності адвоката в цивільному процесі України. *Теорія і*

практика правознавства: електрон. наук. фахове вид. 2017. Вип. 1 (11). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/89807/99323>

Шпак М. В. Проблеми удосконалення нормативного регулювання професійної правничої допомоги адвокатів поза межами кримінального судочинства. *Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства*: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7 лип. 2017 р.). Київ: ВД Дакор, 2017. С. 205–207.

Шпак М. В. Окремі законодавчі пропозиції щодо реформування інституту професійного представництва адвоката у цивільному процесі. *Актуальні проблеми цивільного та господарського судочинства в аспекті судово-правової реформи*: матеріали науково-практичної конференції студентів та аспірантів (м. Харків, 24 листопада 2017 р.), за заг. ред. К. В. Гусарова. Харків: ТОВ «Оберіг», 2017. С. 73–74.

Шпак М. В. Професійне представництво адвоката у цивільному процесі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 - Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право ; наук. кер. роботи К. В. Гусаров ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : б. в., 2018. - 249 с.

Шпак М. В. Професійне представництво адвоката у цивільному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 - Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право ; наук. кер. К. В. Гусаров ; офіц. опон.: С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : б. в., 2018. - 20 с.

Шпак М. В. Професійне представництво адвоката у цивільному процесі : монографія / М. В. Шпак. – Харків : Право, 2020. – 224 с.

Shpak M. V. The problematic issues of legal aid in cases considered in civil proceedings. *Проблеми законності*. Харків. 2020. Вип. 150. С. 78–89.

Світлична, Г. О. Преставництво у цивільному судочинстві: сучасний стан та перспективи вдосконалення правового регулювання. *Вісник Верховного Суду України*. 2012. № 12. С. 38-45.

43. Заявниця Журавльова С.С. доручила адвокату подати до суду від її імені заяву про усиновлення дитини та представляти її інтереси в суді. Заява за підписом представника була подана до суду разом із доданою до неї нотаріально посвідченою довіреністю, що підтверджувала повноваження представника на ведення від імені Журавльової С.С. справи про усиновлення в суді. Суд прийняв заяву та відкрив провадження у справі.

У судовому засіданні представник органу опіки та піклування, який брав участь у розгляді справи, заперечував проти участі у справі представника Журавльової С.С., посиляючись на порушення норм матеріального та процесуального права. Суд відхилив це клопотання, пояснивши, що заявники та заінтересовані особи в справах окремого провадження можуть брати участь особисто на загальних підставах.

З метою забезпечення таємниці усиновлення представником заявника було заявлено клопотання про розгляд справи у закритому судовому засіданні. Суд відмовив у задоволенні клопотання, зазначивши, що подання такого клопотання не входить до повноважень представника. Справа була розглянута у відкритому судовому засіданні з ухваленням рішення про задоволення заявленої вимоги щодо усиновлення дитини із зміною прізвища, імені, по батькові, дати, місця народження дитини та записом Журавльової С.С. матір'ю дитини.

Чи відповідають дії суду вимогам закону? Зазначте учасників цивільного процесу, які мають право брати участь у справі особисто або через представника. При розгляді яких справ та на яких стадіях цивільного процесу може брати участь представник?

44. Мельник С.С. пред'явила позов до Тараненка О.О. про усунення перешкод у користуванні будинком, зазначивши, що за рішенням суду, яке набрало законної сили, вона має право власності на $\frac{1}{2}$ частку будинку, але відповідач чинить їй перешкоди в користуванні ним. У судовому засіданні позивачка заявила, що ведення справи доручає сімнадцятирічному сину, пояснивши, що він у порядку, встановленому законом, зареєстрований як підприємець і на підставі цього набув повної циві-

льної дієздатності та може представляти її інтереси в суді.

Суд відмовив у задоволенні заявленого позивачем клопотання, мотивуючи це тим, що син Мельник С.С. за законом не може бути представником у суді, незважаючи на те, що він набув у встановленому законом порядку повної цивільної дієздатності, оскільки представником у суді може бути виключно адвокат. Крім того, суд зазначив, що надання представникові повноважень за усною заявою під час судового засідання законом не передбачено, а документом, що посвідчує повноваження представника в суді, є тільки нотаріально посвідчена довіреність на ведення справи.

Дайте правову оцінку діям суду. Хто може бути представником у цивільному судочинстві? Хто не може бути представником у цивільному судочинстві? Визначте вид представництва, порядок вступу представника у процес та порядок посвідчення його повноважень.

45. Фоменко К.О. звернувся до суду з позовом до товариства з обмеженою відповідальністю «Вояж» про розірвання договору оренди транспортного засобу, пославшись на порушення відповідачем умов договору. ТОВ «Вояж», у свою чергу, звернулось із зустрічним позовом про визнання зазначеного договору недійсним, мотивуючи це тим, що договір укладено з порушенням вимог закону. Під час розгляду справи представник відповідача відмовився від зустрічного позову, пояснивши, що він працює за трудовим договором з ТОВ «Вояж» юристом, тому має право представляти відповідача в суді та здійснювати від його імені всі процесуальні дії без спеціального оформлення повноважень. Суд не прийняв відмови представника відповідача від зустрічного позову на підставі того, що право на здійснення такої процесуальної дії, як відмова від позову, повинно бути обов'язково зазначено в нотаріально посвідченій довіреності, яка має бути видана ТОВ «Вояж» за підписом її керівника.

Чи правильно діяв суд? Визначте вид представництва, підстави його виникнення, обсяг повноважень представника та порядок їх посвідчення.

46. Юркевич А.В. звернувся до суду з позовом до ТОВ «Будпроект» про відшкодування завданих збитків у зв'язку з невиконанням обов'язків за договором будівельного підряду. У судовому засіданні голова правління ТОВ «Будпроект» повністю визнав заявлені позовні вимоги. Суд відклав розгляд справи через те, що голова правління як представник ТОВ «Будпроект» діяв у процесі не на підставі довіреності, а лише документа, що посвідчує його службове становище, тому неможливо дійти висновку, чи був він уповноважений на вчинення від імені відповідача такої процесуальної дії, як визнання позову, що має істотне значення для правильного вирішення справи.

Чи правомірні дії суду? Які особливості представництва в суді юридичних осіб? Визначте документи, якими посвідчуються повноваження представників юридичних осіб.

47. Білоус О.О. звернулася до суду з позовом до Кравченка Ю.Г. в інтересах своїх дітей – Білоус К.С. та Білоус А.С. – про визнання недійсними заповіту, свідоцтва про право на спадкування $\frac{1}{4}$ частини будинку та про визнання права власності на цю частину будинку за її сином та донькою. В обґрунтування позовних вимог Білоус О.О. посилалася на те, що батьком її дітей заповіт був складений на користь сторонньої особи у стані, коли він не розумів значення своїх дій. Вона також пояснила, що її повнолітні діти, в інтересах яких заявлено позов, є інвалідами дитинства, тому не можуть захистити свої права самостійно. Суд прийняв позовну заяву, відкрив провадження у справі й допустив Білоус О.О. до участі у справі як законного представника її дітей.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте вид представництва в даному випадку і дайте його правову характеристику. Права та інтереси яких осіб захищають у суді законні представники? Хто може бути законним представником у суді? Визначте обсяг повноважень законного представника в цивільному судочинстві.

48. Марченко В.А. звернувся з позовом до Марченко Н.С. та Бондаренка О.М. про визнання договору купівлі-

продажу $\frac{1}{2}$ частини будинку недійсним.

У судовому засіданні встановлено, що Марченко В.А. та його колишня дружина Марченко Н.С. є співвласниками спірного будинку. Марченко Н.С. продала свою частину будинку Бондаренку О.М. Позивач на час укладання зазначеного договору купівлі-продажу перебував у лікарні і не був повідомлений про продаж Марченко Н.С. належної їй частини будинку, через що він не міг скористуватися переважним правом на її купівлю. У судовому засіданні також встановлено, що за заявою психіатричного закладу, де Марченко В.А. перебував на лікуванні, судом була розглянута справа та ухвалене рішення про обмеження його в цивільній дієздатності, яке набуло законної сили до його звернення до суду з позовом про визнання договору купівлі-продажу $\frac{1}{2}$ частини будинку недійсним.

Суд, враховуючи встановлені в судовому засіданні обставини, зупинив провадження у справі до призначення та залучення до участі у справі в порядку, встановленому законом, законного представника позивача Марченка В.А.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте підстави та порядок призначення законного представника судом.

49. Лікар-психіатр Першої обласної спеціалізованої лікарні м. Ромни Бережний С.П. звернувся до Роменського міськрайонного суду Сумської області з заявою про продовження госпіталізації в примусовому порядку Крамаренка А.А. на підставі того, що проведене під час примусової госпіталізації лікування не дало позитивних результатів щодо покращення стану його здоров'я. Беручи до уваги, що Крамаренко А.А. не має можливості самостійно захистити свої права, свободи та законні інтереси, а також, що він є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, суд своєю ухвалою зупинив провадження у справі у зв'язку з необхідністю призначення йому адвоката для надання безоплатної правової допомоги та представництва його у суді.

Дайте правову оцінку діям суду. Визначте суб'єктів отримання безоплатної правової допомоги у суді. Визначте порядок залучення до участі у справі адвоката, який здійснює

представництво у суді, як один з видів безоплатної правової допомоги.

Т е м а 9. Інші учасники судового процесу

Питання для обговорення

1. Правове становище свідка в цивільному процесі.
2. Правове становище експерта в цивільному процесі.
3. Експерт з питань права.
4. Правове становище спеціаліста в цивільному процесі.
5. Правове становище перекладача в цивільному процесі.

Список літератури за темою

Бичкова С. Спеціаліст як новий учасник цивільного процесу. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 10.

Васильєва-Шаламова Ж. В. Участь у цивільному процесі експерта та спеціаліста (порівняльно-правовий аспект). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2008. № 5.

Глушкова Д. Г. Правовий режим результатів діяльності спеціаліста в цивільному судочинстві. *Матеріали VII звіт. наук.-практ. конф. наук.-педагог. працівників, курсантів і студентів Крим. юрид. ін-ту Нац. ун-ту внутр. справ: у 2-х ч. Ч. 1*. Сімферополь: Ельніо, 2005.

Глушкова Д. Г. Співвідношення понять «спеціаліст» та «судовий експерт» за новим процесуальним законодавством України. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Вип. 30. 2005.

Глушкова Д. Г. Процесуальні права спеціаліста як суб'єкта цивільного судочинства. *Проблеми цивільного права та процесу: матеріали наук.-практ. конф.* (31 трав. 2008 р.). Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2008.

Дорошенко О. Ф. Межі компетенції судового експерта у цивільному процесі з розгляду спорів, пов'язаних із порушенням прав інтелект. власності. *Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика*. Київ: ТОВ «Лазу-

рит-Поліграф», 2009. Вип. 1.

Земцова І. О. Спеціальні знання та внутрішнє переконання експерта при проведенні судової експертизи. *Судова експертиза об'єктів інтелект. власності: теорія і практика*. Київ: ТОВ «Лазурит-Поліграф», 2009.

Лазько О. М. Відповідальність свідка гарантія здійснення ним громадянського обов'язку. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2008. № 3/1(45).

Лемик Р. Консультація спеціаліста як одна з форм застосування спеціальних знань за новим Цивільним процесуальним кодексом. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XIII регіон. наук.-практ. конф. (8-9 лют. 2007 р.)*. Львів: Львів. держ. ун-т, 2007.

Сліпченко О. І. Висновки експертів в справах про компенсацію моральної шкоди. *Проблеми цивільного права та процесу: матеріали наук.-практ. конф. (31 трав. 2008 р.)*. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2008.

Трофименко Н. С. Проблемні питання участі експерта та спеціаліста в цивільному судочинстві. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Харків: Право, 2007. Вип. 7.

Ясинок М. Висновок експерта як доказ у справі щодо обсягу правосуб'єктності фізичних осіб. *Право України*. 2010. № 3.

Цивільний процес: навч. посіб. / К. В. Гусаров [та ін.]. Харків: Право, 2020. 390 с.

Т е м а 10. Цивільні процесуальні правовідносини

Питання для обговорення

1. Поняття та сутність цивільних процесуальних правовідносин.

2. Передумови виникнення цивільних процесуальних правовідносин.

3. Елементи цивільних процесуальних правовідносин.

Список літератури за темою

Цивільний процес: навч. посіб. / К. В. Гусаров [та ін.]. Харків: Право, 2020. 390 с.

Курс цивільного процесу: підручник / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 352 с.

Комаров В. В., Радченко П. І. Цивільні процесуальні правовідносини та їх суб'єкти. Київ: навч.-метод. каб. вищ. освіти, 1991.

Проблемы науки гражданского процессуального права / под ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2002.

Комаров В. В. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: монографія / за заг. ред. В. В. Комарова. Харків: Харків юрид., 2008.

Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: монографія. Київ: Атіка, 2011. 420 с.

Джалилов Д. Р. Гражданское процессуальное правоотношение и его субъекты. Душанбе: Таджик. гос. ун-т, 1962. 40 с.

Тертишніков В. І. Цивільний процес України: навч.-практ. посіб. Харків: Юрайт, 2012. 424 с.

Бичкова С. С. Передумови виникнення і здійснення цивільних процесуальних прав та обов'язків іноземних осіб в Україні. *Судова практика*. 2011. № 3. С. 18–23.

Гетманцев О. Теорія О. Бюлова про поняття цивільних процесуальних відносин в кінці ХІХ на початку ХХ ст. *Тернопільська академія народного господарства. Актуальні проблеми правознавства*: наук. зб. Терноп. акад. нар. госп-ва. Тернопіль : ЮІ ТАНГ, 2001. Вип. 2. С. 28–31.

Захарова О. С. Цивільні процесуальні відносини в системі правових відносин в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. № 2 (33). С. 34–40.

Захарова О. С. Виникнення, розвиток та ускладнення цивільних процесуальних правовідносин. *Правові відносини: проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр.; матеріали ІV Між-

нар. наук.-прак. конф. (Київ, 15 листоп. 2013 р.). Київ: Ніка-Центр, 2013. С. 89–92.

Захарова О. С. Суб'єктний склад цивільних процесуальних правовідносин. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. 3 (16). С. 21–26.

Паскар А. Зміст цивільних процесуальних правовідносин. *Юридична Україна*. 2011. № 10. С. 72–76.

Паскар А. Об'єкт цивільних процесуальних відносин. *Юридична Україна*. 2010. № 12. С. 79–85.

Первомайський О.О. Участь держави Україна в цивільних процесуальних відносинах: окремі питання теорії та практики. *Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю з дня народж. д-ра юрид. наук, проф. В. П. Маслова*, 16 берез. 2012 р. Харків: Право, 2012. С. 206–210.

Сеник С. Поняття цивільних процесуальних правовідносин. *Вісник Львівського університету*. Серія: Юридична. Вип. 49. 2009. С. 138-141

Тертишніков В. І. Проблеми цивільних процесуальних правовідносин: [розд. 1.2 гл.1: Загальні проблеми цивільного судочинства. *Проблеми теорії та практики цивільного судочинства*. Харків: Харків юрид., 2008. С. 39–60.

Штефан А. Об'єкт і зміст цивільних процесуальних правовідносин. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3. С. 64–69.

Ясинок М. М. Цивільні процесуальні правовідносини та їх особливості в цивільному процесуальному праві України. *Проблеми цивільного права та процесу: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (22 трав. 2010 р.)*. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2010. С. 318–321.

Яценко Н. Особливості участі суду в цивільних процесуальних відносинах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2011. Вип. 89. С. 105–107.

Т е м а 11. Зловживання процесуальними правами

Питання для обговорення

1. Поняття «зловживання цивільними процесуальними правами».

2. Види зловживань цивільними процесуальними правами.

3. Засоби перешкоджання зловживанню цивільними процесуальними правами.

50. Прохоров В.В. з метою захисту своїх порушених прав звернувся до суду з позовом до Войтюк С.О. При цьому позовну заяву було подано як безпосередньо до канцелярії суду, так і направлено поштою, тож до суду надійшло дві однакові позовні заяви.

Чи має місце зловживання процесуальними правами? Якщо так, то які наслідки такого зловживання?

51. У судовому засіданні відповідач заявив клопотання про витребування доказів, оскільки йому стало відомо про наявні у позивача докази, що мають значення для справи. Розглядаючи клопотання, суд зауважив, що подібні клопотання мають бути заявленими у підготовчому провадженні, а тому відмовив у задоволенні клопотання. Відповідач, вважаючи, що дії судді свідчать про його упереджене ставлення, заявив відвід судді. Суддя, у свою чергу, розцінив дії відповідача як зловживання процесуальними правами та залишив без розгляду заяву про відвід судді.

Чи правомірні дії судді та відповідача?

52. Під час підготовчого провадження позивач М. заявив відвід судді Т. Відповідно до автоматичного розподілу вказана заява про відвід надійшла у провадження судді О. Дізнавшись про це, позивач направив заяву про відвід судді О., оскільки, на його думку, вони є товаришами, а тому останній не може неупереджено розглянути питання про відвід Т.

Проаналізуйте ситуацію та вирішіть, чи має місце зловживання процесуальними правами.

53. ТОВ «БАНК» звернулося до Т. з позовом про стягнення заборгованості за кредитним договором у розмірі 500 000 грн. Під час розгляду справи Т. запропонував укласти мирову угоду на таких умовах – в рахунок боргу він передає будинок, приблизною оціночною вартістю 400 000 грн, а позивач відмовляється від своїх вимог до відповідача. З наданих суду документів стало відомо, що вказаний будинок є спільною сумісною власністю Т. і Р., однак остання до участі у справі не залучалася.

Чи має місце зловживання процесуальним правом? Якщо так, то хто є суб'єктом, який вчинив зловживання? Чи зміниться відповідь, якщо вартість будинку буде складати 800 000 грн? А якщо вказаний будинок не є спільною сумісною власністю, а його власником є лише Р.?

Т е м а 12. Процесуальні строки

Питання для обговорення

1. Поняття «процесуальні строки».
2. Обчислення процесуальних строків.
3. Продовження та поновлення процесуальних строків.
4. Службові строки.

54. Ухвалою Апеляційного суду Харківської області від 30 липня 2017 р. клопотання відповідача задоволено: йому поновлено строк на апеляційне оскарження рішення Вовчанського районного суду Харківської області від 6 травня 2017 р. Апеляційну скаргу відповідача залишено без руху та надано строк для усунення її недоліків.

Ухвалою Апеляційного суду Харківської області 3 серпня 2017 р. відмовлено в задоволенні клопотання відповідача про продовження строку на усунення недоліків апеляційної скарги. Апеляційну скаргу відповідача на рішення Вовчанського районного суду Харківської області від 6 травня 2017 р. визнано неподаною та повернуто особі, яка її подала.

У жовтні 2017 р. відповідач звернувся до Апеляційного

суду Харківської області із повторною апеляційною скаргою на рішення Вовчанського районного суду Харківської області від 6 травня 2017 р., зазначаючи при цьому, що по раніше поданій апеляційній скарзі було поновлено строк на апеляційне оскарження. Ухвалою Апеляційного суду Харківської області відкрито апеляційне провадження у вищевказаній справі.

У відзиві на апеляційну скаргу позивач зазначив про необхідність закриття апеляційного провадження, посиляючись на те, що при відкритті апеляційного провадження не було поновлено строк на апеляційне оскарження та відсутнє відповідне клопотання.

Як повинен діяти Апеляційний суд Харківської області?

55. Ухвалою Верховного Суду від 18 червня 2018 р. відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою Денисенка Ю.М. на рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 16 лютого 2018 р. та постанову Апеляційного суду м. Києва від 24 травня 2018 р. у справі за позовом Карімова Т.Ю. до Денисенка Ю.М., Масюка К.А. про усунення перешкод у здійсненні права власності, витребувано справу та зупинено виконання рішення суду першої інстанції до закінчення касаційного провадження.

Ухвалою Верховного Суду від 18 червня 2018 р. відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою Масюка К.А. на рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 16 лютого 2018 р. та постанову Апеляційного суду м. Києва від 24 травня 2018 р. у цій же справі та зупинено виконання рішення суду першої інстанції до закінчення касаційного провадження.

Вказаними ухвалами учасникам справи було надано строк для подання відзивів на касаційні скарги до 27 липня 2018 р.

До Верховного Суду 2 серпня 2018 р. надійшло клопотання Карімова Т.Ю. про продовження встановленого судом строку для подачі відзивів на касаційні скарги Масюка К.А. та Денисенка Ю.М. Клопотання мотивоване тим, що копії вказаних ухвал Верховного Суду та копії касаційних скарг із доданими до них матеріалами станом на 2 серпня 2018 р. нею не отримані.

Чи є підстави для продовження встановленого судом строку для подання відзивів?

56. 15 червня 2018 р. Головка Г.С. звернувся через засоби поштового зв'язку, що підтверджується відбитком штемпеля на конверті, до Верховного Суду із касаційною скаргою на рішення апеляційного суду Харківської області від 24 січня 2017 р., тобто з пропуском строку, однак питання про поновлення цього строку Головка Г.С. не порушує.

Ухвалою Верховного Суду від 25 червня 2018 р. касаційну скаргу Головка Г.С. на рішення апеляційного суду Харківської області від 24 січня 2017 р. залишено без руху та надано для усунення недоліків скарги десятиденний строк з дня вручення копії ухвали.

Роз'яснено, що у разі невиконання у встановлений строк вимог ухвали касаційна скарга вважатиметься неподаною та буде повернута заявникові.

Заявнику необхідно: надіслати на адресу Верховного Суду клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження, в якому вказати поважність причини пропуску цього строку та надати відповідні докази, а також касаційну скаргу у кількості відповідно до кількості учасників справи, яка повинна відповідати вимогам статті 392 ЦПК України; надати документи, що підтверджують сплату судового збору у встановленому порядку і розмірі, або документ, що підтверджує підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

Ухвала Верховного Суду від 25 червня 2018 р. отримана Головком Г.С. 11 липня 2018 р., що підтверджується зворотнім рекомендованим повідомленням про вручення поштових відправлень, яке долучено до матеріалів касаційного провадження.

Головка через засоби поштового зв'язку на виконання вимог ухвали суду подав 14 липня 2018 р. до Верховного Суду касаційну скаргу відповідно до кількості учасників справи. Однак клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження, в якому повинно бути зазначено поважність причин пропуску цього строку та надано відповідні докази на підтвердження їх поважності, заявником на адресу Верховного Суду не направлено.

Разом із тим заявник вказує, що строк подання касацій-

ної скарги не пропущено, оскільки він звертався до Верховного Суду, Адміністрації Президента України та до НАБУ відповідно до термінів.

Яке рішення повинен прийняти Верховний Суд?

57. Рішенням Деснянського районного суду м. Києва від 24 листопада 2015 р. задоволено позовні вимоги ТОВ «Дія Едвертайзінг» до ТОВ «Бритиш Моторс Україна» про стягнення заборгованості за договором про проведення рекламної кампанії.

Не погодившись із рішенням суду, представник ТОВ «Бритиш Моторс Україна» 29 липня 2016 р. подав апеляційну скаргу та заяву про поновлення строку апеляційного оскарження, мотивуючи тим, що строк на подання апеляційної скарги пропущений з поважних причин: скаржник не був присутнім у судовому засіданні під час проголошення рішення та не отримав із суду по пошті відповідний текст оскаржуваного рішення. Крім того, про існування рішення Деснянського районного суду м. Києва від 24 листопада 2015 р. ТОВ «Бритиш Моторс Україна» дізналося з ЄДРСР лише 25 липня 2016 р.

Обґрунтовуючи заяву, представник ТОВ «Бритиш Моторс Україна» посилався на те, що в березні 2016 р. відбулася повна зміна керівництва, а від попереднього керівника – Фещенка – не було отримано жодної інформації про наявність судового спору та оскаржуваного рішення. Однак факти говорять про інше: 18 грудня 2015 р. ТОВ «Бритиш Моторс Україна» отримало копію рішення Деснянського районного суду м. Києва від 24 листопада 2015 р., що підтверджується наявним в матеріалах справи зворотнім повідомленням з відміткою працівника ТОВ «Бритиш Моторс Україна» про одержання. Крім того, 19 січня 2016 р. представник ТОВ «Бритиш Моторс Україна» Добровольський Я.В. особисто ознайомлювався з матеріалами справи, що підтверджується клопотанням про ознайомлення з матеріалами справи.

Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 10 серпня 2016 р. апеляційну скаргу в порядку ч. 3 ст. 297 ЦПК України було залишено без руху з наданням строку для усунення недо-

ліків для звернення до Апеляційного суду м. Києва із заявою про поновлення строку апеляційного оскарження із зазначенням інших поважних підстав для його поновлення.

На адресу Апеляційного суду м. Києва 7 вересня 2016 р. надійшла заява представника ТОВ «Бритиш Моторс Україна», у якій він просив поновити строк апеляційного оскарження у зв'язку з поважністю причин, що призвели до його пропуску, оскільки відповідно до наказу № 10/12-1/3Г від 10 грудня 2015 р. про скасування довіреностей, виданих ТОВ «Бритиш Моторс Україна», довіреність Добровольського на момент ознайомлення з матеріалами справи була скасована.

У заяві ще було зазначено, що рекомендований лист суду із оскаржуванним судовим рішенням отримано не уповноваженою ТОВ «Бритиш Моторс Україна» особою, оскільки Фещенко на дату надходження рекомендованого листа не був керівником товариства, до того ж довіреність на його ім'я щодо отримання кореспонденції товариства не видавалась.

Чи можна визнати вказані обставини поважними причинами пропуску строку на апеляційне оскарження?

Т е м а 13. Судові витрати

Питання для обговорення

1. Поняття та види судових витрат.
2. Інститут судових витрат та право на доступ до суду.
3. Попереднє визначення судових витрат.
4. Забезпечення та попередня оплата судових витрат.
5. Судовий збір та порядок його обчислення і сплати. Пільги у сплаті судового збору.
6. Витрати, пов'язані з розглядом справи, та порядок їх обчислення.
7. Розподіл судових витрат між сторонами.

58. У січні 2018 р. Скворцова А.М. звернулася до суду з позовом до об'єднання «Первомайськвугілля» про відшкоду-

вання моральної шкоди в розмірі 250000 грн., посилаючись на те, що 3 липня 2017 р. її син, Скворцов М.Б., який працював в об'єднанні «Первомайськвугілля» на посаді машиніста шостого розряду гірничих виїмкових машин, помер внаслідок нещасного випадку, що стався на виробництві. У позовній заяві позивачка зазначала, що через втрату сина, який матеріально їй допомагав та морально підтримував, вона змушена була проходити лікування, приймати ліки, їй завдано душевних страждань, перебуває у постійному нервовому напруженні, стала дратівливою та втратила впевненість у майбутньому. У зв'язку із цим позивачка просила суд стягнути з відповідача на її користь 250000 грн на відшкодування моральної шкоди та на користь держави судові витрати.

Рішенням суду першої інстанції від 28 травня 2018 р., залишеним без змін ухвалою апеляційного суду від 6 липня 2018 р., позов Скворцової А.М. задоволено частково. Стягнуто з об'єднання «Первомайськвугілля» на користь Скворцової А.М. 70000 грн на відшкодування моральної шкоди. Стягнуто з об'єднання «Первомайськвугілля» на користь держави судовий збір в розмірі 3500 грн. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Визначте розмір судового збору, що підлягав сплаті при зверненні до суду за зазначеним позовом. Обґрунтуйте, чи має позивач пільги щодо сплати судового збору. Як мають бути розподілені судові витрати за результатами розгляду справи?

59. Петрушов Б.М. помер у м. Антрацит Луганської області. Його онука Сухова М.Г. звернулася до Київського районного суду м. Харкова із заявою про встановлення факту смерті Петрушова Б.М. на тимчасово окупованій території.

Обґрунтуйте, чи повинна Сухова М.Г. сплачувати судовий збір, в якому розмірі та за яких умов вона може скористатися пільгами у сплаті судового збору.

60. У січні 2018 р. Золотарьов К.К. звернувся до суду з позовом до ТОВ «Веста» про захист честі гідності та ділової ре-

путації і відшкодування моральної шкоди в розмірі 500000 грн. До позовної заяви додано клопотання про звільнення від сплати судового збору, у зв'язку з тим, що сума 7500 грн., яку необхідно сплатити, є занадто великою для позивача, оскільки розмір його заробітної плати становить 4500 грн. на місяць, при цьому він має на утриманні двох малолітніх дітей.

Яке судове рішення має прийняти суд?

61. Грибачов Г.О. 1 квітня 2018 р. звернувся до Фрунзенського районного суду м. Харкова з позовною заявою до тролейбусного депо № 3, Харківського комунального підприємства «Міськелектротранс» про визнання потерпілим від неправомірних дій відповідачів, відшкодування моральної шкоди в розмірі 10000 грн. та стягнення заборгованості по заробітній платі в розмірі 5347 грн. До позовної заяви Грибачов Г.О. додав клопотання про відстрочення сплати судового збору, оскільки на його утриманні знаходиться малолітня дитина.

Суддя Фрунзенського районного суду м. Харкова своїм рішенням від 4 квітня 2018 р. залишив позовну заяву Грибачова Г.О. без руху, надавши строк до 17 квітня 2018 р. для сплати судового збору. Ухвалою від 18 квітня 2018 р. позовна заява Грибачова Г.О. визнана неподаною й повернута позивачеві, оскільки останній не надав суду платіжні документи.

Чи правомірні дії судді? У яких випадках суддя може відстрочити чи розстрочити сплату судових витрат, зменшити їх розмір чи звільнити від їх сплати?

62. Короленко М.В. у травні 2018 р. звернулася до Київського районного суду м. Харкова з позовною заявою про поновлення на посаді секретаря ТОВ «Гламур», стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу з розрахунку 5300 грн. на місяць та відшкодування моральної шкоди в розмірі 20000 грн. У судові засідання сторони надали суду письмову мирову угоду, за умовами якої відповідач погодився змінити дату та формулювання звільнення Короленко М.В. на «звільнена за власним бажанням на підставі ст. 38 КЗпП України з 2 квітня 2018 р.» і виплатити їй компенсацію моральної шкоди в розмірі 5000

грн. Позивачка, однак, відмовилася від позовних вимог про поновлення на роботі та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Визначте розмір судових витрат по даній справі. Як мають бути розподілені судові витрати між сторонами?

63. Андрєєва А.П. подала позов до Жовтневого районного суду м. Харкова про стягнення 2000 грн. з її брата Шаповала М.П. Під час судового засідання позивачка звернулася з проханням про повернення її позовної заяви внаслідок відмови від позову.

Вирішуючи питання про закриття провадження у справі, суддя Жовтневого районного суду м. Харкова ухвалою повернув Андрєєвій А.П. сплачений нею судовий збір.

Чи правомірні дії судді в частині повернення судового збору? Який порядок повернення судового збору?

Тема 14. Заходи процесуального примусу

Питання для обговорення

1. Цивільний процесуальний примус як наукова проблема. Цивільна процесуальна відповідальність.
2. Заходи процесуального примусу (поняття, види, процесуальний порядок застосування).
3. Попередження і видалення із залу судового засідання. Порядок та підстави застосування.
4. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. Порядок та підстави застосування.
5. Привід свідка. Порядок та підстави застосування.
6. Штраф. Порядок та підстави застосування.

64. Печерським районним судом м. Києва 15 лютого 2018 р. винесено ухвалу про витребування доказів у приватного

нотаріуса Київського міського нотаріального округу Петренка О.М., а саме належним чином завірених копій документів, на підставі яких був виданий оскаржуваний виконавчий напис № 1543 на користь ПАТ «Астра Банк» про звернення стягнення на нерухоме майно – двокімнатну квартиру, яка належить на праві власності гр. Коваленку І.І.

Приватний нотаріус витребувані докази не надав і не повідомив суд про неможливість подання доказів.

Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 21 травня 2018 р. постановлено стягнути з приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Петренка О.М. штраф у розмірі 1762 грн. у дохід державного бюджету у зв'язку з неподанням ним витребуваних доказів.

На виконання ухвали суду про витребування доказів від 15 лютого 2018 р. на адресу суду 4 липня 2018 р. надійшли копії витребуваних документів, на підставі яких був учинений оскаржуваний виконавчий напис № 1543. Приватний нотаріус подав заяву про скасування заходу процесуального примусу, застосованого до нього на підставі ухвали від 21 травня 2018 р.

Проаналізуйте дії суду. Чи були підстави для застосування заходів процесуального примусу? Яке рішення має прийняти суд за результатами розгляду заяви приватного нотаріуса?

65. У справі за позовом СФГ «Хеліс» до Самойленка М.М. про визнання недійсною угоди про дострокове розірвання договору оренди землі 16 березня 2018 р. постановлено ухвалу про задоволення клопотання позивача про витребування доказів від Дніпровської РДА Дніпропетровської області (зокрема, угода про дострокове розірвання договору оренди землі від 17 серпня 2017 р. та акт прийому-передачі об'єкта оренди земельної ділянки від 17 серпня 2017 р.). Ухвала про витребування доказів Дніпровською РДА не виконана, а витребувані документи суду не надані.

У зв'язку з неподанням витребуваних судом доказів без поважних причин та неповідомлення причин їх неподання 11 травня 2018 р. судом за клопотанням позивача СФГ «Хеліс» постановлено ухвалу про застосування заходів процесуального

примусу до Дніпровської РДА у вигляді тимчасового вилучення доказів державним виконавцем для дослідження судом.

До суду 14 травня 2018 р. знову надійшло клопотання позивача про застосування до Дніпровської РДА Дніпропетровської області заходів процесуального примусу у вигляді стягнення в дохід державного бюджету штрафу в сумі трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб за неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані ним, та за неподання таких доказів без поважних причин.

Яке рішення має прийняти суд щодо поданого клопотання з приводу накладення на Дніпровську РДА штрафу? Дайте оцінку діям суду. Визначте порядок розгляду і вирішення клопотання про застосування заходів процесуального примусу.

66. Ухвалою Інгулецького районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 4 травня 2018 р. у справі за позовом ТОВ «ОПТТОРГ» до Оніщенка П.П. про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної працівником під час виконання трудових обов'язків, було задоволено клопотання представника відповідача про привід свідка Черкащенко В.В. в судове засідання. Однак остання в судове засідання, призначене на 25 травня 2018 р., не з'явилась, про неможливість явки суду не повідомила. Рапорт про причини невиконання приводу від працівників Інгулецького відділення поліції до суду не надійшов.

Представник відповідача в судовому засіданні заявив клопотання про повторне застосування до свідка Черкащенко В.В. заходів примусового характеру у вигляді приводу.

Проаналізуйте дії суду. Яке рішення повинен прийняти суд за результатами розгляду клопотання про повторний привід свідка? Визначте порядок, підстави приводу свідка, наслідки невиконання приводу відповідним відділом Національної поліції. Які з ухвал про застосування заходів процесуального примусу можуть бути оскаржені до суду вищої інстанції?

67. У цивільній справі за позовною заявою Крамаренко А.М. до Крамаренка С.С. про визначення місця проживання

дитини Святошинським районним судом м. Києва 1 березня 2018 р., під час проведення підготовчого засідання, винесено ухвалу про застосування до Федорчука В.В. – представника позивача заходу процесуального примусу у вигляді видалення із зали судового засідання, оскільки він шість разів заявляв безпідставні клопотання, зокрема, двічі подавав клопотання про привід відповідача, який в судові засідання не з'явився, двічі – про відвід суду, двічі – про оголошення перерви. Зазначені дії, на думку суду, перешкоджали здійсненню судочинства. Головуючим по справі протокольною ухвалою були здійснені зауваження представнику позивача.

Проаналізуйте дії суду. Чи були підстави для видалення представника позивача із зали судового засідання? Чи можливо у даному випадку застосування до представника позивача інших заходів процесуального примусу? Як оформлюється ухвала про видалення із зали судового засідання і чи підлягає вона оскарженню?

68. Під час розгляду справи за апеляційною скаргою Солом'янської РДА, апеляційною скаргою Самойленка О.О., Вакуленка А.П., Череди В.С., Лук'яненко М.Л. на рішення Деснянського районного суду м. Києва від 20 грудня 2017 р. в судовому засіданні, що відбувалося 5 червня 2018 р. з 14 год. 07 хв. до 15 год. 36 хв. в залі № 1002 Апеляційного суду м. Києва, Лук'яненко М.Л. голосно кричала, стукала по суддівському столу, вирвала з рук головуючого судді письмову доповідь у справі, на зауваження не реагувала та не підкорювалася його розпорядженням, виявляла зневагу до суддів, образливо висловлюючись на їх адресу. Вказані обставини підтверджуються аудіозаписом судового засідання.

У зв'язку із цим 5 червня 2018 р. Апеляційний суд м. Києва постановив ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з Лук'яненко М.Л. штраф у розмірі 850 грн. Незважаючи на це, остання продовжувала порушувати порядок у залі судового засідання. І в тому ж судовому засіданні Апеляційний суд м. Києва постановив другу ухвалу про стягнення в дохід

державного бюджету з Лук'яненко М.Л. штраф у розмірі 1700 грн.

У свою чергу, Лук'яненко М.Л. подала 20 червня 2018 р. до Верховного Суду касаційну скаргу на ухвали Апеляційного суду м. Києва від 5 червня 2018 р.

Яке рішення має прийняти Верховний Суд? Проаналізуйте дії суду апеляційної інстанції. Які ухвали щодо застосування заходів процесуального примусу можуть бути оскаржені до суду вищої інстанції?

Т е м а 15. Доказування та докази в цивільному процесі

Питання для обговорення

1. Поняття та мета судового доказування.
2. Поняття судових доказів.
3. Предмет доказування. Підстави звільнення від доказування.
4. Належність, достатність, достовірність доказів та допустимість засобів доказування.
5. Оцінка судових доказів.
6. Окремі засоби доказування.

69. Технікум звернувся з позовом на бібліотекаря Пилипенка про стягнення 5000 грн. – вартості книг, що бракує у бібліотеці технікуму.

У судовому засіданні відповідач пояснив суду, що недостача книг на зазначену суму трапилася не з його вини, а через те, що не були створені умови для належного зберігання книг. Бібліотека, якою він завідував, розташовувалася в коридорі; шафи з книгами погано зачинялись, нерідко бачив їх відчиненими, про що двічі повідомляв директора технікуму. На цій підставі відповідач просив відмовити позивачеві у позові.

Представник позивача наполягав на задоволенні позову, посиляючись на те, що відповідач визнавав факт нестачі на 5000 грн.

Які факти повинна доказувати кожна сторона в даній справі?

70. Лещенко подала позов на Власову про виселення її через неможливість сумісного проживання. Позивачка вказала, що відповідачка систематично ображає її непристойними словами. Для підтвердження своїх пояснень Лещенко просила викликати свідками сусідок по квартирі Нілову і Баранову і подала характеристику, в якій зазначалося, що вона є добросовісною працівницею.

Відповідачка Власова подала суду довідку про те, що хвора на гіпертонію, а також довідку з місця роботи, де вказано, що вона виконує виробничий план, але створює в колективі конфліктні ситуації.

Які факти мусить довести кожна сторона? Чи є в даному випадку доказові факти та чи може суд скористатися ними? Які засоби доказування можуть бути використані в даній справі?

71. Кутузов подав позов на Смирнова про стягнення боргу в сумі 12000 грн. за розпискою і, підтверджуючи свої вимоги, просив допитати свідків Молюта, Сердюка, Нечитайла, які були присутні при укладанні договору позики і підписалися у розписці. Смирнов заперечував проти позову, посилаючись на те, що в присутності своєї жінки Смирнової повернув борг, але розписку в позивача не витребував.

Визначте, які факти входять до предмета доказування по цій справі. Вирішіть питання про належність і допустимість доказів у даній справі.

72. Подаючи позов про поділ майна, Петін просив суд: 1) негайно допитати свідка Косенка, який знаходився в лікарні в тяжкому стані; 2) розшукати грошовий вклад відповідачки в банках м. Харків; 3) накласти арешт на кореспонденцію, що надходить на поштамт на ім'я відповідачки, тому що вона одержує листи від свого знайомого з порадами, як ввести в оману суд і не дати можливості виграти процес.

Як повинен діяти суддя? Викладіть підстави, засоби, порядок забезпечення доказів?

73. Шевченківським районним судом м. Харкова розглядалась справа за позовом Самойлова до Зайцева про стягнення 20 000 грн. за договором позики. У судовому засіданні Зайцев позов не визнав та пояснив суду, що між ним та позивачем договору позики ніколи не укладалось і що гроші він від позивача не отримував.

На підтвердження своїх позовних вимог Самойлов заявив клопотання, в якому просив заслухати в судовому засіданні таємно зроблений ним аудіозапис, із змісту якого можна зробити висновок про наявність договору позики і те, що Зайцев визнавав наявність боргу. Відповідач та його представник проти задоволення клопотання заперечував.

Розглянувши клопотання і заперечення відповідача та його представника, суд у задоволенні клопотання відмовив.

Чи правильні дії суду?

74. У грудні 2017 р. Р. пред'явила в інтересах неповнолітньої дочки М. позов до В. та О.І. про встановлення факту батьківства, визнання частково недійсним свідоцтва про право на спадщину та визнання права власності на $\frac{1}{3}$ спадкового майна.

Позивачка зазначала, що з 2014 р. перебувала у фактичних шлюбних відносинах з О., батьком відповідачів, від якого в неї 20 серпня 2015 р. народилась дочка М. Після смерті О., що сталася 8 березня 2016 р., відкрилася спадщина. Свідоцтво про право на неї було видано дітям померлого – В. та О.І. – на $\frac{1}{2}$ майна кожному.

Оскільки О. не записаний батьком її дочки, яка також має право на спадщину, Р. просила задовольнити позов.

Ухвалюючи рішення про задоволення позову, місцевий суд виходив з того, що Р.Д., який записаний батьком М. у свідоцтві про її народження, в судовому засіданні визнав, що фактично її батьком є покійний О.

Чи правильні дії суду? Чи може вимога про встановлення факту батьківства бути задоволена за наявності неспрос-

тованого запису про батьківство іншої особи?

75. У серпні 2017 р. Данилов звернувся в суд із позовом до Зарубіна про визнання договору купівлі-продажу автомобіля дійсним та визнання права власності на цей автомобіль. Позивач зазначав, що в липні 2016 р. він уклав із Зарубіним угоду, згідно з якою відповідач передав йому за генеральною довіреністю автомобіль «Фольксваген-Гольф», а він, Данилов, у присутності свідків – гроші в сумі, еквівалентній 15 тис. доларів США.

Договір купівлі-продажу вони нотаріально не посвідчували, вважаючи, що достатньо генеральної довіреності, проте, коли влітку 2017 р. виник конфлікт, відповідач анулював довіреність, у зв'язку з чим у нього, Данилова, вилучили спірний автомобіль. Посилаючись на зазначені обставини, позивач просив суд задовольнити заявлені вимоги.

Ухвалюючи рішення про задоволення позову, місцевий суд на обґрунтування висновку про те, що між сторонами фактично був укладений договір купівлі-продажу автомобіля, послався на генеральну довіреність і показання свідків – Гусіна, Сороніна та Міняйла, у присутності яких передавалися гроші.

Визначте, які факти входять до предмета доказування по справі. Вирішіть питання про допустимість доказів у даній справі.

76. У квітні 2017 р. Рижик звернувся в суд із позовом до КП «Ремонтно-будівельне управління по благоустрою міста» про відшкодування шкоди, зазначаючи, що з вини Курченка, який керував автомобілем відповідача, сталася ДТП, у якій було пошкоджено його автомобіль ВАЗ-21011. За висновком товарознавчої експертизи йому заподіяно шкоду в розмірі 12 тис. 136 грн.

Рішенням Бабушкінського міського суду м. Дніпра позов Рижика задоволено. Ухвалено стягнути на його користь зі згаданого підприємства 12 тис. 136 грн. на відшкодування матеріальної шкоди.

Ухвалюючи рішення про задоволення позовних вимог Рижика, суд виходив із того, що ДТП, унаслідок якої відбулося зіткнення автомобілів ВАЗ-21011 під керуванням позивача та ЗІЛ-130 під керуванням водія Попова, сталася з вини водія Кур-

ченка, який керував автомобілем ГАЗ-52, що належить відповідачу, і яка підтверджується матеріалами органів поліції, які є безспірними доказами вини відповідача.

Чи правильні дії суду? Чи мають преюдиціальне значення матеріали органів поліції?

77. Ухвалюючи рішення про визнання недійсним іпотечного договору за позовом Старченка до АКБ «Укрсоцбанк», суд виходив з того, що оспорюваний договір укладений без належної згоди іншого члена подружжя та стосовно майна, яке перебуває у спільній сумісній власності.

Судом встановлено, що шлюб між Старченком та Бондар зареєстровано 3 листопада 2014 р. Рішенням Жовтневого районного суду м. Дніпро від 22 липня 2017 р., яке набрало законної сили, встановлено факт проживання однією сім'єю без шлюбу Старченка та Бондар у період з лютого 2014 р. до 3 листопада 2014 р. Між Бондар та АКБ «Укрсоцбанк» 12 квітня 2014 р. укладено договір кредиту та іпотечний договір, предметом якого є нерухоме майно.

Керуючись ст. 82 ЦПК України, суд виходив з того, що зазначене вище рішення має преюдиціальне значення для визнання майна, яке є предметом іпотеки, спільною сумісною власністю Старченка та Бондар.

Чи правильні дії суду?

78. Напередодні виборів на порталі ain.ua було розміщено повідомлення про кандидата Б., яке складалося із змонтованого відеозапису, що транслювався за допомогою платформи youtube, та коментаря, що висміював ситуацію на записі.

Б. вважає, що оприлюднення повідомлення негативно вплинуло на його репутацію і в подальшому зашкодило його інтересам на виборах. У зв'язку із цим Б. бажає отримати відшкодування і видалити відеозапис та коментар із вільного доступу.

Як Б. може захистити свої права? Які факти входять до предмета доказування по цій справі? Які докази може використати Б.?

79. М. працювала стилістом у салоні краси «Афродіта». За кошти салону було проведено професійну фотозйомку всіх стилістів салону з рекламною метою. Через деякий час М. звільнилася та відкрила власний салон краси, а також створила веб-сайт для залучення клієнтів. На цьому сайті М. опублікувала своє фото, зроблене ще за часів попередньої роботи. Керівництво салону краси «Афродіта» вважає, що такими діями було порушено його права.

Як можна захистити права салону краси? Які факти будуть входити в предмет доказування по цій справі? Як можна забезпечити докази у цій справі?

80. До суду звернувся С. з позовом про стягнення з М. 15 тисяч грн. В обґрунтування свого позову він вказав, що М. взяв у борг гроші та ухиляється від виконання зобов'язання щодо їх сплати. На підтвердження своїх слів С. пропонує використати повідомлення у месенджері, в якому М. підтвердив, що отримав банківським переказом від С. 15 тисяч грн. Проти позову М. заперечує, посилаючись на те, що він зазначене повідомлення не надсилав.

Який предмет доказування у справі? Хто, які факти та якими засобами має доказувати? Які особливості використання як доказів інформації в електронній формі?

Т е м а 16. Позов

Питання для обговорення

1. Поняття позову та його елементи.
2. Види позовів.
3. Зміна позову.
4. Захист відповідача проти позову.
5. Забезпечення позову.

81. Позивач звернувся до суду із позовом, у якому просив стягнути з відповідача на його користь заборгованість за послуги з централізованого опалення за період з 11 листопада 2000 р. по 20 вересня 2017 р. у розмірі 25000,81 грн. та судовий збір у розмірі 1600,00 грн.

Представник позивача, повідомлений у встановленому законом порядку про день, час та місце слухання справи, у судових засіданнях не з'явився. Проте через канцелярію суду подав заяву, у якій позивач уточнив та зменшив позовні вимоги, а саме: що від позовних вимог з мотивів укладення з відповідачем договору реструктуризації заборгованості відмовляється, але просить стягнути з відповідача суму судових витрат у розмірі оплаченого судового збору 1600,00 грн.

Відповідач у судових засіданнях не з'явився, надавши суду заяву про розгляд справи за його відсутності.

Який процесуальний порядок зменшення розміру позовних вимог і підстави їх прийняття судом? Яке процесуальне рішення має ухвалити суд у даному разі?

82. Кононенко 7 грудня 2017 р. звернувся до суду з позовом, у якому просив припинити режим спільної власності із відповідачкою на житловий будинок № 137 і земельну ділянку площею 0,1835 га, розташованих за адресою: с. Курилівка, вул. Польова, шляхом виділу в натурі сторонам частини житлового будинку, встановлення земельного сервітуту та стягнення судових витрат з відповідачки в розмірі 8936,80 грн.

Підготовче провадження по справі було відкрито 12 грудня 2017 р., яке 9 лютого 2018 р. закінчено за участю сторін, і призначено справу до слухання в суді на 27 лютого 2018 р.

У судовому засіданні були допитані представник позивача і відповідачка, після чого заявлено клопотання від сторін про відкладення справи для можливого укладення мирової угоди.

У судовому засіданні 26 червня 2018 р. від представниці позивача Кононенка було заявлено клопотання про долучення до матеріалів справи позовної заяви про зміну (зменшення) розміру позовних вимог щодо розподілу майна в натурі, встановлення земельного сервітуту та стягнення судових витрат із відповідач-

ки в розмірі 15576,80 грн., судового збору – 3194,05 грн. та компенсації на користь позивача – 116 грн.

У судовому засіданні представниця позивача Кононенко підтримала клопотання про долучення та об'єднання до вказаної справи уточненої позовної заяви, пояснивши, що копію заяви було ними направлено самостійно відповідачці; просила поновити пропущений процесуальний строк для подачі позовної заяви, посилаючись на те, що відповідачка не бажає укласти мирову угоду з розподілу спірного майна із позивачем.

Відповідачка Іванченко в суді пояснила, що вона не отримувала по пошті ніяких уточнених заяв і не може пояснити по суті заявлених вимог, не заперечувала, що мирова угода з позивачем не укладена.

Яке рішення має ухвалити суд у даній справі за заявою позивача про зменшення розміру позовних вимог? Які підстави для відмови у прийнятті заяви щодо зменшення розміру позовних вимог за чинним процесуальним законодавством?

83. У провадженні Солом'янського районного суду м. Києва перебуває позов Кривенка (далі – позивач) до Товариства з обмеженою відповідальністю «Коннер» (далі – відповідач) про стягнення заробітної плати, середнього заробітку та зобов'язання вчинити відповідні дії.

Ухвалою від 9 лютого 2018 р. по справі відкрито провадження та призначено судові засідання.

Позивачем подано заяву про забезпечення позову, відповідно до якої він просить накласти арешт на грошові кошти відповідача в розмірі 285677,50 грн., що розміщені на поточних рахунках, які будуть виявлені державним та (або) приватним виконавцем у процесі виконання ухвали суду про забезпечення позову.

Необхідність забезпечення позову обґрунтована тим, що незастосування заходів забезпечення позову за наявності для цього підстав само по собі може потягти неможливість або ускладненість виконання судового рішення. Зазначене було б порушенням права на справедливий судовий розгляд, оскільки

відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод виконання рішення суду є невід'ємною частиною судового розгляду. Зважаючи на те, що позовні вимоги до відповідача ґрунтуються саме на невиконанні заборгованості по заробітній платі, яка на день пред'явлення позову складала 285677,50 грн., забезпечення позову в такий спосіб буде гарантією відновлення порушених прав позивача і дасть можливість виконання майбутнього судового рішення в частині виплати цієї заборгованості. Вказаний захід є співмірним із позовними вимогами позивача.

Дослідивши заяву про забезпечення позову, суд дійшов висновку, що дана заява є необґрунтованою і такою, що не підлягає задоволенню: позивачем не доведено, що невжиття заходів забезпечення позову у вказаний ним спосіб може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача. Зокрема, позивачем не надано доказів існування заборгованості в розмірі 285677,50 грн. в обґрунтування співмірності заходів забезпечення позову із заявленими вимогами; не надано доказів того, що відповідачем вчиняються дії, що в подальшому можуть призвести до невиконання рішення суду.

Проаналізуйте дії суду. Які підстави для задоволення заяви про забезпечення позову?

84. У провадженні Печерського районного суду м. Києва знаходиться цивільна справа за позовом Карпенко до ПАТ «Приватбанк», у якому позивачка просить: визнати незаконним підняття процентної ставки в односторонньому порядку з 1 % на 14 % за кредитним договором № 49.07-06/296 від 23.05.2017 р.; умови договору про внесення змін № 3 до договору кредиту щодо підняття процентної ставки недійсними, а також скасувати нараховану пеню та штрафи за договором кредиту за період з 1 січня 2017 р., що були нараховані через підвищення відсоткової ставки; зобов'язати здійснити перерахунок сплачених сум за договором кредиту.

Позивачка подала заяву про забезпечення позову в по-

рядку ЦПК України, в якій просить вжити заходів забезпечення позову шляхом накладення арешту на нерухоме майно, яке перебуває у власності Карпенко, та шляхом заборони вчинення виконавчого напису нотаріуса стосовно предмета іпотеки. На думку позивачки, невжиття заходів забезпечення позову може призвести до незаконного та необґрунтованого відчуження предмета іпотеки банком та погіршити становище власниці.

Яке рішення має ухвалити суд у даній ситуації? Які види забезпечення позову встановлено чинним цивільним процесуальним законодавством?

85. У провадженні Корабельного районного суду м. Миколаєва знаходиться цивільна справа за позовом Кіпенко до компанії AGATE SHIPPING LTD, компанії ALDWYCH SHIPPING LTD, Товариства з обмеженою відповідальністю «АЗІМУТ КРЮІНГ КОМПАНІ», ПАТ «Страхова компанія “РОСГОССТРАХ”» про відшкодування шкоди, завданої смертю фізичної особи.

Представник позивачки звернувся до суду із заявою про забезпечення позову, в якій просив ужити заходів для забезпечення позову шляхом накладення арешту на судно «ALDWYCH», IMO 8624280, прапор Того, яке належить компанії ALDWYCH SHIPPING LTD та перебуває в акваторії Миколаївського морського порту, а також заборонити капітану оформлювати відхід вказаного судна.

Відповідно до ЦПК України заява про забезпечення позову у вигляді арешту на морське судно розглядається судом не пізніше двох днів з дня її надходження після подання без повідомлення особи, яка подала заяву, та особи, яка є відповідальною за морською вимогою.

У тексті позову, забезпечення якого просять здійснити, заявлено вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної смертю сина позивачки, який помер під час виконання трудових обов'язків на морському судні, зокрема: 27000 доларів США – одноразова виплата; 30000 доларів США – моральна шкода; 50000 доларів США – компенсація.

У матеріалах справи зазначено, що Кіпенком, сином по-

зивачки, який помер 23 вересня 2016 р. на судні, виконуючи трудові обов'язки, та компанією ALDWYCH SHIPPING LTD був укладений трудовий договір моряка.

Встановлено, що судно «ALDWYCH», IMO 8624280, прапор Того належить компанії ALDWYCH SHIPPING LTD та перебуває в акваторії Миколаївського морського порту.

Яке рішення має ухвалити суд у даній ситуації? Які особливості забезпечення позову шляхом накладення арешту на морське судно передбачається чинним законодавством?

86. Представник компанії «СОФТКОММОДІТІС ТРЕЙДІНГ КОМПАНІ СА» (SOFTCOMMODITIES TRADING COMPANY SA, далі – Компанія 1) 9 лютого 2018 р. подав заяву про забезпечення позову щодо майна компанії «ЕЛАН СОФТ ЛЛП» (ELAN SOFT LLP, далі – Компанія 2), яка має статус відповідача в міжнародному комерційному арбітражі, шляхом: а) накладення арешту на майно у вигляді пшениці фуражної українського походження 2017 р. врожаю в кількості 1290,395 т, що за умовами контракту № S-U-MW-2017/1/6 від 20 вересня 2017 р. належить Компанії 2 і знаходиться на складі ТОВ «Фірма Давос» на території портового пункту Кілія ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ» за адресою: м. Кілія, вул. Железнякова, 4 (вул. Портова, 4); б) заборони ТОВ Фірма «Давос» здійснювати дії, направлені на передачу Компанії 2 або іншій особі за вказівкою Компанії 2 майна, а саме: пшениці фуражної українського походження 2017 р. врожаю в кількості 1290,395 т зі складу ТОВ «Фірма Давос», що знаходиться на території портового пункту Кілія ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ» за адресою: м. Кілія, вул. Железнякова, 4 (вул. Портова, 4); в) заборони ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ» здійснювати дії за допомогою вантажного комплексу щодо вивантаження зі складу ТОВ «Фірма Давос» на території портового пункту Кілія ДП «Морський торговельний порт Усть-Дунайськ» за адресою: м. Кілія, вул. Железнякова, 4 (вул. Портова, 4) пшениці фуражної українського походження 2017 р. врожаю в кількості 1290,395 т, що зберігається на складі за умовами контракту № S-U-MW-2017/1/6

від 20 вересня 2017 р.

Заяву про забезпечення позову обгрунтовано тим, що 20 вересня 2017 р. між Компанією 1 і Компанією 2 укладено контракт № S-U-MW-2017/1/6 про продаж та поставку української пшениці мукомельної загальною масою 20000 т; визначено умови поставки товару партіями не менше 1500 т однієї партії з фіксацією вартості за партію кожні три дні за участі обох сторін. Сторони 20 вересня 2017 р. підписали також додаткову угоду №1.

Компанія 2 виконала 17 жовтня 2017 р. умови контракту № S-U-MW-2017/1/6 від 20 вересня 2017 р. та додаткової угоди № 1 частково, забезпечивши кількість товару у розмірі 2500 т, який було розміщено на зерновому складі.

Компанія 1 отримала 7 листопада 2017 р. із зернового складу ТОВ «Фірма Давос» 1000 т пшениці, у зв'язку з чим на складі має зберігатись 1500 т пшениці, однак за результатами перевірки на зерновому складі фактично знаходиться 1290,395 т.

Між Компанією 1 і Компанією 2 порушена 2 лютого 2018 р. арбітражна справа 17-152 в Арбітражі Міжнародної асоціації торгівлі зерном і кормами (далі – Арбітраж GAFTA) про стягнення з Компанії 2 збитків у розмірі 425720 доларів США, що підтверджується свідченням арбітра Арбітражу GAFTA про прийняття справи до розгляду, офіційним підтвердженням сплати витрат на депозит за розгляд справи Арбітражем GAFTA і копією позовної заяви, яка подана до Арбітражу GAFTA.

Зазначеним договором встановлено, що Арбітражем за цим договором є Арбітраж у м. Лондон, згідно з Арбітражним регламентом № 125 Асоціації з торгівлі зерном і кормами застосовується англійське право.

Під час розгляду заяви про забезпечення позову судом встановлено, що Компанія 1 не має на території України зареєстрованого в установленому законом порядку місця проживання (перебування) чи місцезнаходження та майна.

Чи підлягає заява про забезпечення позову задоволенню? Які особливості забезпечення позову у справі, яка передана на розгляд міжнародного комерційного арбітражу, третейського суду? Який процесуальний порядок зустрічного забезпечення

позову? Яке рішення має ухвалити суд у даній справі?

87. Заочним рішенням Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 15 березня 2016 р. позов Кривич до Публічного акціонерного товариства (далі – ПАТ) «Банк “Фінанси та Кредит”» про визнання поруки припиненим задоволено. Визнано припиненою поруку, яка надана Кривич на підставі договору поруки № 1212-125П від 5 грудня 2005 р.

Ухвалою Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 6 липня 2016 р. заяву ПАТ «Фінанси та Кредит» про перегляд заочного рішення залишено без задоволення.

Рішенням Апеляційного суду Запорізької області від 24 січня 2017 р. апеляційну скаргу ПАТ «Банк “Фінанси та Кредит”» задоволено частково. Заочне рішення Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 15 березня 2016 р. у цій справі скасовано, ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позову Кривич до ПАТ «Банк “Фінанси та Кредит”», третьої особи Рибак про визнання договору поруки припиненим відмовлено.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 8 листопада 2017 р. касаційну скаргу Кривич задоволено частково. Заочне рішення Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 15 березня 2016 р. та рішення апеляційного суду Запорізької області від 24 січня 2017 р. скасовано, справу передано на новий розгляд до суду першої інстанції.

До початку розгляду судом справи по суті 28 лютого 2018 р. від позивача надійшла уточнена позовна заява до ПАТ «Банк “Фінанси та Кредит”» в особі філії «Запорізьке регіональне управління» ПАТ «Банк “Фінанси та Кредит”» про визнання поруки припиненою.

Чи підлягає уточнена позовна заява прийняттю до розгляду? Яке рішення має ухвалити суд стосовно подачі уточненої позовної заяви позивачем?

ЗМІСТ

- Тема 1. Доступність правосуддя та предмет цивільного процесуального права.....
- Тема 2. Принципи цивільного процесуального права.....
- Тема 3. Склад суду, апарат суду, відводи.....
- Тема 4. Цивільна юрисдикція.....
- Тема 5. Сторони в цивільному процесі.....
- Тема 6. Треті особи в цивільному процесі.....
- Тема 7. Органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.....
- Тема 8. Представництво в суді.....
- Тема 9. Інші учасники судового процесу.....
- Тема 10. Цивільні процесуальні правовідносини.....
- Тема 11. Зловживання процесуальними правами.....
- Тема 12. Процесуальні строки.....
- Тема 13. Судові витрати.....
- Тема 14. Заходи процесуального примусу.....
- Тема 15. Доказування та докази в цивільному процесі.....
- Тема 16. Позов.....
- Тема 17. Пред'явлення позову. Відкриття провадження у справі..
- Тема 18. Підготовче провадження.....
- Тема 19. Розгляд справи по суті.....
- Тема 20. Рішення суду першої інстанції.....
- Тема 21. Заочний розгляд справи.....
- Тема 22. Наказне провадження.....
- Тема 23. Окреме провадження.....
- Тема 24. Апеляційне провадження.....
- Тема 25. Касаційне провадження.....
- Тема 26. Перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами.....
- Тема 27. Виконавче провадження.....
- Тема 28. Відновлення втраченого судового провадження.....
- Тема 29. Міжнародний цивільний процес.....

- Тема 30. Конвенційний механізм захисту прав людини
Європейським судом з прав людини.....
- Тема 31. Нотаріат та нотаріальний процес.....
- Тема 32. Третейське судочинство.....
- Тема 33. Міжнародний комерційний арбітраж.....
- Тема 34. Медіація та цивільний процес.....
- Н а в ч а л ь н е   в и д а н н я

Електронне видання

**ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»**

*для студентів 3 курсу денної форми навчання
першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»*

У к л а д а ч і : ГУСАРОВ Костянтин Володимирович,
КОМАРОВ Вячеслав Васильович,
АХМАЧ Ганна Михайлівна,
БАРАНКОВА Вікторія Валеріївна,
ГУЗЕ Костянтин Анатолійович,
ЖУШМАН Максим Вікторович,
КАЛАМАЙКО Андрій Юрійович,
КОЛІСНИК Олена Вікторівна,
КРАВЦОВ Сергій Олександрович,
МАМНИЦЬКИЙ Валерій Юрійович,
ПОПОВ Олександр Ігорович,
РОЖНОВ Олег Вікторович,
САКАРА Наталія Юріївна,
СВІТЛИЧНА Галина Олександрівна,
СІБІЛЬОВ Денис Михайлович,
ТУБОЛЬЦЕВА Ярослава Сергіївна,
УДАЛЬЦОВА Ірина Віталіївна,
ЦУВІНА Тетяна Андріївна,
ЧЕРЕВАТЕНКО Ірина Миколаївна,

ШПАК Максим Володимирович,
ШУТЕНКО Оксана Василівна

Відповідальний за випуск *К. В. Гусаров*
Редактор *О. І. Борисенко*
Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*